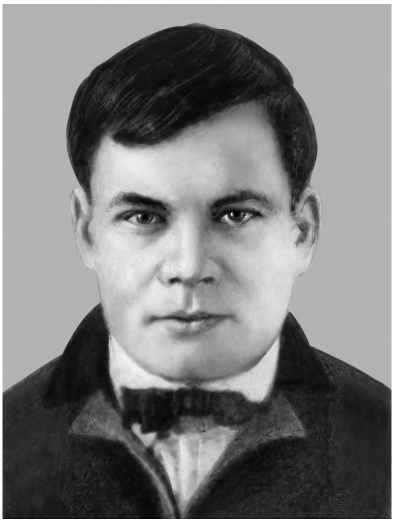
Із словникової спадщини

ПРАКТИЧНИЙ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ
СЛОВНИК ПРИКАЗОК

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ

ЙОГА́НСЕН Майк
(Михайло) Гервасійович
(16(28). 10. 1895, Харків – 27. 10. 1937)

– письменник (писав під псевдонімами В. Вецеліус і М. Крамар), перекладач, літературознавець, мовознавець. Народився у сім'ї вчителя німецької мови, вихідця з Латвії. Закінчив класичне відділення історико-філологічного факультету Харківського університету (1917), а згодом – аспірантуру при кафедрі мовознавства. Знав старогрецьку й латину, скандинавські та слов'янські мови, вільно володів англійською, німецькою, італійською, іспанською та французькою. Переклав окремі твори Е. По та Г. Веллса.

М. Йогансен належав до літературних організацій «Гарт», ВАПЛІТЕ, «Техномистецької групи "А"». Вірші писав російською та українською (від 1918) мовами. Автор поетичних збірок: «Д'горі» (Х., 1921), «Революція» (Х., 1923), «Кроковеє коло» (К., 1923), «Пролог до Комуни», «Доробок. Речі 1917 – 1923» (обидві – Х., 1924), «Балади про війну і відбудову» (Х., 1933), «Поезії» (Х., 1933; К., 1989). М. Йогансен – типовий неоромантик, що захоплювався авангардистськими течіями, зокрема конструктивізмом, вкладаючи в це поняття «свій зміст»; розкривав зображально-виражальні можливості української літератури. Як один із засновників пригодницького жанру в тогочасній прозі еволюціонував від авантюрних сюжетів до першопочатків «химерної прози»: роман «Пригоди Мак-Лейстона, Гаррі-Руперта та інших» (1925); зб. оповідань «17 хвилин» (1925), «Жабка», «Луб'яне решето», «Солоні зайці» (усі – 1929; усі – Х.), «Хитрі качки» (Х.; О., 1935), «Джан та інші оповідання» (1937), «Кіт чудило», «Краби» (обидві – 1968), «Собака, що лазив на дерево» (1989), «Вибрані твори» (2001; усі – К.). У прозових творах останніх років тяжів до реалістичної манери письма. Літературно-критичні праці М.Йогансена позначені ексцентричністю («Елементарні закони версифікації (віршування)», Х., 1922; «Як будувати оповідання. Аналіза прозових зразків», Х., 1926).

Досліджував також проблеми мовознавства, зокрема фонетики, лексикографії та правопису. Автор розвідок: «Пристосування латиниці до потреб української мови» (1923), «Фонетичні етюди (замітки з нагоди фонетики м. Шишак на Полтавщині в зв'язку з літературною вимовою)» та «Lexica. Сучасні українські словники практичного вжитку» (обидва – 1925). Один із укладачів «Практичного російсько-українського словника» (1926) та «Російсько-українського словника приказок» (1928). Брав участь у складанні проекту українського правопису 1928.

Безпідставно звинувачений як учасник націоналістичної організації, що, нібито, ставила за мету повалення Радянської влади. Заарештований 18 серпня 1937 р. Розстріляний. Реабілітований 1958 р.

Література: Дзюба І. «Вогнем не можна знищити…» // Україна. 1988. № 39; Речник української культури: Майк Йогансен у спогадах, листах, матеріалах. К., 2003.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ІЗ СЛОВНИКОВОЇ СПАДЩИНИ
Вип. 8

Упорядкував Г. МЛОДЗИНСЬКИЙ
За редакцією М. ЙОГАНСЕНА

ПРАКТИЧНИЙ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ
СЛОВНИК ПРИКАЗОК

Відтворення видання 1929 року

КИЇВ–2009

УДК [37+159.9+371.1] (38)
ББК 74 я21+33я21+74.204я21
С 48

Затверджено до друку вченою радою Інституту енциклопедичних досліджень НАН України.
Протокол № 2 від 11 лютого 2009 р.

Інститут енциклопедичних досліджень НАН України започаткував книжкову серію «Із словникової спадщини», покликану здійснити перевидання українських термінологічних словників, створених на початку 20 століття, що нині стали раритетними, а в радянські часи були заборонені й вилучені з ужитку. Оскільки ці словники й донині зберігають наукове та практичне значення, вони сприятимуть виробленню розумних компромісів між прихильниками різних українських термінологічних систем. Це є надзвичайно актуальним в умовах становлення термінологічної системи української мови, очищення її від русизмів, штампів, нехарактерних для її природи форм та зворотів.

Нині читачеві пропонується 8-й випуск серії – «Практичний російсько-український словник приказок». Упорядник Г. Млодзинський, за редакцією М. Йогансена.

Видання здійснено у рамках підготовки Енциклопедії Сучасної України

ISBN 978-966-02-5067-3 (серія)
ISBN 978-966-02-5147-2

ПРАКТИЧНИЙ
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ
СЛОВНИК ПРИКАЗОК

Упорядкував Г. МЛОДЗИНСЬКИЙ

За редакцією М. ЙОГАНСЕНА

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
1929

ПЕРЕДМОВА

Видко, що не аби-яка в нас є потреба в російсько-українському покажчикові приказок та прислів'їв. Отак, читаючи газету, часом надибуєш десь до слова перелицьований переклад російської приказки, а як коли, то й бачиш з-попід рядків, що дуже треба було авторові приказки, тільки одшукати її він не спромігся.

То правда, що Симонов (М. Номис) добрий зібрав скарб українських прислів'їв і такий, що без нього годі обійтися письменникові, та ж одшукати щось у тому скарбові, не вивчивши його попереду, сливе неможливо. Покажчик Номисів, мало того що дуже неповний, ще й складений за ознакою речей, про які мова буває в приказці, отож одшукати щось із мудрощів народніх, кермуючися тих мудрощів філософічним змістом, дуже буває нелегко.

Тож і з'являється оця книга, почасти як упорядкування скарбу того, почасти як російсько-український словник приказок, на поміч тим, хто до російської звик літератури і до російського вислову, але хоче використати своєрідний і рясний матеріял українського слова, починаючи писати по-українському.

Хоч які хиби, певне, є в цій книжці, та, сказати правду, дуже нелегке було діло її складати. Раз, що це первина, бо не траплялося нам ще бачити хоч скільки-небудь докладної книги такого змісту, і, значить, доводилося уперше встановляти відповідності, вирішати про самий зміст приказок, судити їх і прирікати їм той чи инакший розум.

Два, що саме діло відповідности тієї до того ж хистке й непевне, що поки щось вирішиш, то сто разів би, здавалося, одцурався б і книги тієї, і діла того. Буває часом, що саме там, де найближчі показуються самим висловом своїм російська приказка до української, що саме там вони найбільше різні і найменше одна до одної пасують.

А найголовніше це те, що в приказці всякій-будь є, власне сказати, тільки одне цілком конкретне і реальне і це є самий її язиково-образний вислів. Усе ж, що в ту приказку вкладає мовлянин, прикро може мінятись і то під тую, то під другую категорію народньої філософії припасовуватись.

Бо хто ж того, зрештою, не знає, що народ ту саму приказку вживає іронічно, але й просто, що, додавши ще якесь до неї слівце, геть перетасовує її на зовсім инакший розум і так далі.

Зваживши на все це, складач такої додержувався методи.

Попереду вибрано з газет, з книжок і чималою частиною з живої розмови над п'ятсот таких російських приказок, що їх найбільше подибуєм у повсякденнім житті. Виявилося при тому, що частина цього актуального запасу є приказки інтернаціональні, як от, приміром: «лучше поздно, чем никогда», «лучшее враг хорошего» і сила инших. Друга частина цього запасу, виявилося, є приказки українські, уживані в російській мові, як от: «моя хата с краю», і таких знайшлося чималенько – ми означували їх слівцем (укр.), при тому абсолютно не претендуючи на точність і науковість цього означування – точна бо і наукова класифікація була б вимагала ціложивтенної роботи над розмежуванням і установленням позичень та наслідувань.

Третя частина цього запасу то приказки, що постали в російській мові з літературних джерел – драм, байок то-що, і тільки четверту, хоча й числом, мабуть, найбільшу, частину складали народні російські приказки.

Отак траплялося, що якась інтернаціонального чи літературного родива приказка не має точного собі відповідника в українськім скарбові. Тоді складач брав на себе відвагу пристосовувати якусь українську приказку до даної інтернаціональної чи російської літературної, бажаючи настачити на всяку чисто потребизну і виправдуючи своє свавілля тим, що й народ раз-у-раз переміщає і пристосовує свій приказковий скарб, як йому того буває потреба.

Та щоб не забагато було такого і щоб незайманий зостався основний скарб, далі наводилося скілька приказок, що хоч і неточно, а все ж у якій мірі підходять до теми. Ці додаткові приказки складають таким побитом потенціяльний запас, який, відома річ, їсти не просить.

Отож заранше прохає складач не гніватися на нього за приблизність і неточність відповідей на російські приказки. Одне, що точности і взагалі тут не може бути, а друге от що:

Буває, що якась приказка втрачає свій первісний зміст і уживається її вже зовсім поиншому. Узяти хоча б криловське «А ларчик просто открывался».

Попереду це мислилося приблизно як українське «бачить під лісом, а не бачить під носом» чи щось таке. Тепера ж, хто додивлявся цього вислову в наших газетах, нехай згадає, що «ларчик просто открывался» вже цілком рівне до вислову «вот где собака зарыта» або ж сказати по-простому: «Все ясно, все очевидно, все з'ясувалося, що було затаювано».

Отож поруч з таким відповідником, як: «густо дивиться, та рідко бачить» або «у воді стоїть, а води просить», подано і такий як: «Нігде правди діти», або «Ниточка доведе клубочка», бо словник цей складалося не як науковий, а як практичний покажчик для літературної праці.

Ясне діло, складач того свідомий, що багато де не найкращого добрав відповідника, а може статися, десь і зовсім не знайшов те, чого було б треба. Той, хто далі робитиме у цім полі, це направить, а цілину оравши, без огріхів забирати не випадає. Як коли, то й доводилося цілий робочий день згаяти на одну приказку.

Ще одне хотілося б сказати вже про саму оту народню мудрість. Як глянеш на чотирнадцять тисяч українських приказок, що їх Номис зібрав докупи, то спочатку аж моторошно стає – яка ж то розмаїта й на тонкий зміст, і на гострий дотеп багата маса. Та коли ближче присунешся до того діла, то бачиш, що цей різноколірний мільйон ілюструє, може, який десяток, а може, два філософських, побутового характеру тез. Народня бо мудрість широка образами і взірцями й прикрасами, та вузька в самій своїй філософії.

Суто селянська духом своїм, глибоко дрібнобуржуазна в своїй моралі, уперто власницька, запекло консервативна ця народня мудрість. Окроме лютої ненависти до пана, ледви чи можна знайти в ній щось передове.

Та от ми, люди нового суспільства, все ж таки залюбки користуємося з висловів цієї мудрости, як з щиро художньої форми. Ми користуємося з неї почасти іронічно, почасти метафорично. Єсть якась особлива гостра пікантність у приказці, коли фейлетоніст, описуючи бодай заходи Ліги Націй у справі знищення Радянського Краю, співчутливо застерігає, що:

– Піднимайте, свині, хвости, бо глибоко морем брести.

Складач

1. А чорт его знает. Убирайся к чорту. Чорт его побери.

1. Чорт (чорти) його бери. 2. Стонадцять чортів йому в хвіст. 3. Бодай тебе той знав був, що трясе очеретами. 4. Чорт би тебе спік. 5. Іди під три чорти. 6. Кат його зна. 7. Урагова мати його знає. 8. І на миру не чути.

Кой чорт его угораздил. Чорт его дернул (или попутал).

1. Надав мені нечистий (надала мені нечиста мати) встрять у се діло. 2. Чорти його понесли.

На чорта? Чорт ли в нем? На кой чорт?

1. На чорта. 2. На кий чорт. 3. На кий ляд.

2. Бабушка надвоє сказала. Бабушка гадала, да надвоє сказала.

1. Надвоє баба ворожила, або вмре, або буде жила. Мабуть, не буть козі на торзі, а свині на ярмарку. 3. Навряд чи є в Кузьми гроші, – хіба який чорт підкинув. 4. Не дав бог жабі хвоста, а то б усю траву потолочила.

3. Беда, коль пироги начнет печи сапожник, а сапоги тачать пирожник. Див. **Не в свои сани не садись.**

1. Коли не пиріг, то й не пирожися, – коли не швець, то й не берися. 2. Тернина грушок не родить. 3. Шорник свитнику не товариш. 4. Хто родився вовком, тому лисицею не бути.

4. Беда на беде (едет), бедою погоняет.

1. Біда, та й за біду зачепилася. 2. Одна біда тягне за собою і другу. 3. Одна біда – не біда; от коли дві або три разом біди. 4. Біда за біду чіпляється – як у ланцюзі кільце за кільце. 5. Біда біду перебуде – одна згине, десять буде. 6. Не то біда, що плаче, а то біда, що скаче. 7. Не йде на ум ні їда, ні вода, коли перед очима біда.

5. Бедному жениться – и ночь коротка.

1. Як бідному женитися, то й ніч мала. 2. Старому женитися – і ніч коротка.

6. Бедность – не порок, а несчастье. Бедность не порок, а вдвое хуже. Бедность не грех, а до греха доводит. Голодный, и архимандрит – украдет.

1. Злиднями очі не колють. 2. То чорт бідний, а чоловік убогий. 3. Хоч чоловік убогий, та слово чисте.

7. Без бога ни до порога.

1. Без божої волі й волос з голови не спаде. 2. Не родить рілля, але божа воля. 3. Нам бога не вчить, як хліб родить. 4. Хто ж у світі знає, що біг гадає. 5. Як бог дасть, і в печі не замажешся.

8. Без головы и рукам и ногам тошно.

1. За дурною головою і ногам нема покою. 2. На те бог голову дав, щоб посторонок не зсунувся. 3. Де оком не доглянеш, там калиткою доплатиш. 4. Утеребив бог душу, як у пень, та й кається.

9. Без меня меня женили.

1. Хоч так, куме, сядь, хоч так сядь, а все сядь. 2. Гнись не гнись, а в голоблі становись. 3. Хотів я його, як собака цибулі. 4. Не хоче курка на весілля, та несуть. 5. Скучив, як собака за києм.

10. Без ножа зарезал. Без топора зарубил.

1. Без ножа зарізав. 2. Без огню пече. 3. Без мила голить. 4. Тепер хоч камінь на шию та в воду. 5. Як кат утяв. 6. Як різцем одрізав.

11. Без хозяина товар плачет (укр.).

1. Без хазяїна й двір плаче, а без хазяйки й хата. 2. Без хазяїна чужі руки кочерга. 3. За хорошим хазяїном і свинка – господинка.

12. Белый свет не клином стал. Не только свету, что в окне.

1. Хіба тільки світа, що у вікні, – за вікном іще й більше. 2. Хіба на світі одна вода? Можна й аби-де напиться. 3. Велике диво – опеньки! 4. Не велике диво, що баба пуп зав'яже. 5. Не вродив мак, пробудем і так.

13. Бельмом в глазу.

1. Як сіль в оці. 2. Став мені хроном у носі.

14. Береги денежку про черный день. Запас мешку не порча. Див. **Запас беды не чинит.**

1. Держи копієчку про чорний день. 2. Запас у гузно не коле. 3. Запас біди не чинить і їсти не просить. 4. Хто не стоїть о гріш, той сам його не варт.

15. Береженого бог бережет.

1. Береженого і бог береже (а небереженого і чорт не стереже). 2. Не всякий раз крадь, та всякий раз бережися. 3. Оглядайся на задні колеса. 4. Бережи вуха, бо вкусить муха. 5. Не вір собаці, бо укусить. 6. Згинеш, як руда миша. 7. Пропадеш ні за копійку.

16. Близок локоть, да не укусиш. Див. **Видит око, да зуб неймет.**

1. Близько лікоть – та не вкусиш. 2. Хороше, та не наше. 3. Видно, та не під пеньком губка. 4. Солодкий мед, але пальців не обгризти. 5. Видно й хати, та далеко чухрати. 6. Любить солодко, та морда коротка. 7. Якби знаття, що в кума пиття, то б сам пішов і дітей забрав.

17. Богат – и куры денег не клюют. Див. **У него денег куры не клюют.**

1. Там грошей і кури не клюють. 2. У нас у самих свині не їдять. 3. У нас грошей і свині не їдять. 4. Буде ще й батька женить 5. На воловій шкурі не списав би. 6. Хоч греблю гати.

18. Богат Мирошка, а животов – собака да кошка. Див. **Гол, как сокол.**

1. Багатий, як циган на блохи. 2. Оце хата: дві сохи та й соломи трохи, та й діти почаділи. 3. Був колись хазяїн, а тепер бовкуном ходить.

19. Богатому чорт детей качает (укр.).

1. Багатому чорт діти колише, а убогий і няньки не знайде. 2. Багатому й чорт яйце несе. 3. Багатому й чорт гроші носить. 4. За багачем сам чорт з калачем. 5. Багатого і серп голить, а убогого й бритва не хоче. 6. Як бідний плаче, то ніхто не бачить, а як багатий скривиться, то всяке дивиться.

20. Бог дал, бог и взял.

1. Бог дав, бог і взяв. 2. Прийшов нестаток, забрав остаток. 3. Шаг був один – і той пропав.

21. Бог напитал, никто не видал (а кто и видел, тот не обидел).

1. Дав бог роток, дасть і шматок. 2. Бог усе дає, як сам знає.

22. Бог не выдаст, свинья не с’ест.

1. Коли бог не попустить, то свиня не вкусить. 2. Як не дасть бог смерти, то чорти не візьмуть. 3. Якби на кропиву не мороз, вона б всіх людей пожалила. 4. Не дав бог жабі хвоста.

23. Бог правду видит, да не скоро скажет.

1. Бог не скорен, та влучен. 2. Правда, як олива, наверх вийде. 3. Правда і в морі не втоне. 4. По правді роби, по правді й буде. 5. По правді роби, по правді і очі повилазять. 6. Що-б то й було, якби всі в правду жили. 7. Брехнею недалеко зайдеш.

24. Бог-то бог, да сам не будь плох. Див. **На бога надейся, а сам не плошай.**

1. Боже поможи, а сам не лежи.

25. Бог шельму метит.

1. Стережися того, кого бог назначив. 2. Видно пана по халяві. 3. Видно сучку в ретязі. 4. Видно, що жак – такий на нім знак. 5. Не даром його бог назначив.

26. Боится, как чорт ладана.

1. Боїться, як чорт ладану. 2. Жахається, як чорт хреста. 3. Він так боїться, як заєць бубна.

27. Болезнь входит пудами, а выходит золотниками. Беда приходит пудами, а выходит золотниками.

1. Лихо приходить пудами, а сходить золотниками. 2. Не так скоро лихо вилізе, як влізе. 3. Лихо швидко приходить, а поволі виходить. 4. Так болить, що якби не вмів стогнати, то вмер би.

28. Большому кораблю большое и плаванье.

1. Велике дерево поволі росте. 2. Великому – велика й яма. 3. Із малого манастиря мала й милостиня. 4. Коли мені, сліпому, курка, то тобі, видющому, й дві. 5. О, широкого поля ягода, нам не рівня. 6. Пішли наші вгору, по два на мотузку. 7. Хто везе, того й підганяють.

29. Брать (взять) быка за рога.

1. Піймав корову за роги. 2. Піймав зайця за крашанки. 3. Уміє піймати вовка за вуха. 4. Манахи, що не дають промахи.

30. Будет и на нашей улице праздник. Див. **И на нашей улице будет праздник.**

31. Бухнул в колокол, не глянувши в святцы.

1. У городі бузина, а в Києві дядько. 2. Віщував календар, та в помийницю впав. 3. Поспішився поперед батька на шибеницю. 4. Сиділа баба на печі, та й каже: але.

32. Бьется, как рыба об лед. Колотится, как коза о ясли. Див. **Как рыба об лед бьется.**

33. Была бы шея, а ярмо найдется.

1. Була б шия, а хомут буде. 2. Аби болото, а жаби будуть. 3. Аби пшоно – каша буде. 4. Аби хліб, а зуби найдуться.

34. Была не была. Была не была – катай с плеча. Валяй напропалую. Очертя голову.

1. Чи пан, чи пропав – двічі не вмирати. 2. Ласувать так ласувать – бий, жінко, ціле яйце в борщ. 3. Чи гріх, чи два, а вже ж видержу.

35. Были и мы рысаками. Див. **Был конь, да из’ездился. Укатали сивку крутые горки.**

1. Був колись оріх, а тепер свистун. 2. Був волом, та став козлом. 3. Був кінь, та з’їздивсь. 4. Зійшов ні в честь, ні в славу.

36. Был конь, да из’ездился. Див. **Были и мы рысаками.**

1. На пшик перевівся. 2. Були і в кози роги, та притерті.

37. Был, да сплыл.

1. Було, та загуло. 2. От тільки моя тітка була, та вже й загула, як поліський яструб. 3. Що було, то за вітром по воді поплило. 4. Димом (догори) пішло. 5. Як мітлою зметено. 6. Був мед, та гості попили. 7. Як у воду впало.

38. Быль молодцу не в укор.

1. То дарма, що був злодій, аби тепер козак. 2. Не питайсь: чиї гроші, а дивись, чи хороші. 3. Хоч украв, аби добре сховав.

39. Вали кулем, потом разберем.

1. Хоч кисло, хоч прісно – усе вали вмісто.

40. Васька слушает, да ест. Див. **И в ус не дует.**

1. Вовк сливи поїв – Гапон усом моргає.

41. Вдруг густо – вдруг пусто. Див. **Часом густо, а часом и пусто.**

1. Як коли густо, а коли й пусто. 2. Разом густо, а разом пусто. 3. Час на часу не стоїть. 4. Кусає комар до пори.

42. Везет как утопленнику.

1. Спасся, як ведмідь. 2. Заліз, як муха в патоку. 3. Удалося, як тій Солосі. 4. Плив, плив, та на березі й утонув. 5. Ухопив шилом патоки. 6. Зловив зайця за хвіст.

43. Век живи, век учись.

1. Не учися розуму до старости, але до смерти. 2. Учись – на старість буде, як находка. 3. Не кайся рано встати, а молодо учитись. 4. Чоловік цілий свій вік розуму вчиться, а дурнем умирає. 5. Вік живи та дурнем умри. 6. Як буде уміть писати, буде людей кусати. 7. Молода була – дурна була, стара стала – дурна стала.

44. Велика фигура, да дура.

1. Велик пень, та дурень. 2. Великий дуб, та дуплинастий. 3. Великий дуб, та дуплинастий, порохнею напхатий. 4. Великий, як ломака, а дурний, як собака. 5. Високий, як дуб, а дурний, як пень. 6. Великий, як світ, а дурний, як кіт. 7. Високий, як тополя, а дурний, як квасоля. 8. Високий до неба, а дурний, як треба. 9. Голова велика, а розуму мало. 10. Борода виросла, та ума не винесла. 11. Живіт товстий, а лоб пустий.

45. Вера и гору с места сдвинет.

1. Віра і гори зсуває.

46. Вертится, как белка в колесе. Див. **Крутится, как белка в колесе.**

1. Вертиться, як оюн в ополонці. 2. Вертиться, як сорока на тину. 3. Крутиться, як посолений оюн. 4. Ганяє, як чорт по болоту. 5. Товчеться (шатається), як Марко по пеклу. 6. Вертиться, як муха в окропі.

47. В здоровом теле – здоровый дух.

1. Не поберігши тіла – й душу погубиш. 2. Здоров'я – всьому голова. 3. У поганому тілі – погана душа. 4. У здоровім тілі – душа здорова.

48. Взявший меч, от меча и погибнет.

1. Яким мечем воював, таким і поліг.

49. Взялся за гуж – не говори, что не дюж. Див. **Назвался груздем – полезай в кузов. С волками жить, по-волчьи выть.**

1. Коли взявсь за гуж, не кажи, що не дуж. 2. Не дуж – не берись за гуж.

50. Видит око, да зуб неймет. Див. **Близок локоть, да не укусишь.**

1. Носом чую, та руками не впійму. 2. Є сало, та не можна достати – високо висить. 3. Їв би паляниці, та зубів нема. 4. Бачить корова, що на повітці солома. 5. Де вже нашому теляті та вовка піймати. 6. Побачимо, як свою потилицю.

51. Видно птицу по полету.

1. Видно сову по льоту. 2. Видно пана по халяві. 3. Видно, що Ганна млинці пекла, бо й ворота в тісті. 4. Чорт би дятла знав, коли б не довгий ніс. 5. Пізнати вовка, хоч і в бараній шкурі.

52. Видно, так на роду написано. Див. **Кому на роду написано.**

1. Видко, що на роду так написано. 2. Лиха конем не об'їхати. 3. Не було добра зроду, не буде й до гробу. 4. Що написано на роду, того не об'їдеш і на льоду. 5. Що кому написано на роду, того і конем не об'їдеш.

53. Вино пей, а дело разумей.

1. Пий винце, та знай дільце. 2. Пий, та ума не пропий. 3. Краще ніяк, ніж дурак.

54. Вместе с водой выплеснул из корыта и ребенка.

1. Піп дитину христив і в купелі втопив. 2. Церков покрив, а дзвіницю обдер. 3. Узялися варити – запалили хату. 4. Виливали воду й дитину вивернули.

55. Вместе тесно, а врозь скучно.

1. Як не бачу – душа мре, а побачу, з душі пре. 2. Доки не поберуться – люблятьcя, а як поберуться, то судяться.

56. В наш огород и каменья бросают. Див. **Острят на меня зубы.**

57. В одном кармане вошь на аркане, в другом блоха на цепи.

1. Сам голий, а сорочка за пазухою. 2. Ні ножа, ні образа – ні зарізатись, ні помолитись. 3. Багатий: маю дві стодоли; в одній мак, а в другій так. 4. Багатий на лати та на дрібні сльози. 5. Такі убогі, що землю держалном міряють, а худобу – ложкою.

58. Волк в овечьей шкуре. Див. **Мягко стелет – жестко спать.**

1. У вічі як лис, а за очі як біс. 2. Хоч щука вмерла, та зуби не вмруть. 3. Дивиться лисицею, а думає вовком.

59. Волос долог, да ум короток.

1. У жінки волос довгий, та ум короткий. 2. Жінки довге волосся мають, а розум короткий. 3. Борода до пояса, а розуму ні волоса. 4. Розумна голова багато волосу не держить.

60. Волков бояться – в лес не ходить.

1. Вовка боятись – в ліс не ходити. 2. Боятися попа, то у вівтар не йти. 3. Вила гострі, а їден кінець мають.

61. Ворона в павлиньих перьях.

1. Ні пава, ні ґава. 2. Панство в голові, а воші за коміром. 3. Пані на всі сани, тільки хвіст волочиться. 4. Дивись: пан, а балакає, як люди.

62. Вор на воре сидит и вором погоняет.

1. Злодій на злодію їде й злодієм поганяє. 2. Купив, та насилу втік. 3. Руками дивиться, а очима лапа.

63. Вор у вора дубинку украл.

1. Із-під стоячого підошву випоре.

64. Вот бог, а вот порог.

1. Отут біг, а тут поріг.

65. Вот где собака зарыта.

1. Так от у чім сила, що кобила сива. 2. Чорт би дятла знав, коли б не довгий ніс. 3. Виднó, де дно.

66. Вот до чего мы дожили. Вот до чего бог привел дожить.

1. Гіркий світ, а треба жить. 2. Гірке життя, гірка доля – що ж робити – божа воля. 3. Кріпиться, як диня на морозі.

67. Вот диковина.

1. Яке диво, що в сучки дівер. 2. Велике диво – опеньки. 3. Яка диковина, що собака не кована.

68. Вот тебе, бабушка, и Юрьев день.

1. От тобі, бабо, й Юрія. 2. От тобі й на. 3. Оттака халепа.

69. Враньем полсвета пройдешь, да назад не воротишься. Див. **Кривдой весь свет обойдешь, да назад не воротишься.**

70. Время – лучший врач.

1. Перемелеться лихо – добре буде. 2. Буде добре, як мине зле. 3. Терпи, козак, горе – будеш пити мед. 4. Діждемо тії години, що будуть по шелягу дині. 5. Сонечко блисне, сорочечка висхне. 6. Не тепер, так у четвер.

71. Ври, да знай же меру.

1. Присягалися сліпці, що своїми очима бачили. 2. Не роби з губи халяви. 3. Брехали твого батька діти. 4. Правда Сидорова – киселем млинці помазані – на паркані сушаться. 5. За царя Томка, коли була земля тонка – пальцем проб'єш і води напийся. 6. Смаленого дуба плетеш. 7. Коцюба кудкудакала, помело яйце знесло.

72. Все видят, как веселюсь, а никто не видит, как плачу. В слезах никто не видит, а песни всяк слышит.

1. Ніхто того не відає, як сирота обідає, а всяк теє бачить, як сирота плаче. 2. Ніхто не баче, як сирота плаче, а як заскаче, то всяк побаче.

73. Все есть, кроме птичьего молока. Только птичьего молока нет. (Захотелось птичьего молока). Вот жизнь: и помирать не надо. Див. **Дом – полная чаша.**

1. Хіба птичого (пташачого) молока нема. 2. Такий багатир, що не знає, що то «нема». 3. Забажав печеної криги. 4. Заманулося, як серед зими криги. 5. Забажалося в Петрівку мерзлого.

73а. Захотелось птичьего молока. Див. **Все есть, кроме птичьего молока.**

74. Все мы под богом ходим.

1. Усі під богом ходимо. 2. Усі ми під богом. 3. Усе боже, тільки гріхи наші. 4. Як бог годить, то й мокре горить.

75. В семье не без урода.

1. В роду не без уроду. 2. Нема роду без вироду. 3. В болоті не без чорта. 4. І межи капустою доброю буває багацько гнилих качанів. 5. Кожне стадо не без паршивої вівці, кожне село не без скурвого сина.

76. Все на свете к лучшему. Что ни делается – все к лучшему. Див. **Перемелется – мука будет.**

1. Що бог дає, то все к луччому. 2. Що бог не робить, то все на лучче.

77. Всякому овощу свое время.

1. На все є час. 2. Порою сіно косять. 3. Не тепер по гриби ходити: в-осени, як будуть родити. 4. Дорогий шаг до сповіддя.

78. Всяк своего счастья кузнец.

1. Кожен жучок своєю доріжкою тягне. 2. Чужим волом не доробишся. 3. Всяк сам свою долю кує. 4. Не позичай у сусіда розума. 5. Хто дбає, той і має. 6. Хто робить, той ся доробить. 7. Всяка птичка своїм носиком живе.

79. Всяк кулик свое болото хвалит.

1. Кожна лисиця свій хвостик хвалить. 2. Усяк кулик до свого озера привик. 3. До чого бик привик удень, того реве й уночі. 4. Собака, як звикне за возом бігать, то йому й нудно, як не побіжить. 5. Звик собака за возом бігати, то й за санками побіжить. 6. Наше тільки й добре. 7. Знайте нас! ми кислиці – з нас квас.

80. Всяк молодец на свой образец.

1. Хто до кого – а я до Параски. 2. Не буде з пса солонина. 3. Хто з ступою – а я з товкачем. 4. Час часу рознь – і чоловік чоловіку. 5. Народ, як товар у череді – усякого є. 6. Кінь коневі не рівний. 7. Що село – то й піп. 8. Що вісь – то иншая пісня.

81. Всяк по-своему с ума сходит. Див. **У всякого барона своя фантазия.**

1. Всяк по-своєму казиться. 2. Під тобою й лід розтає, а підо мною мерзне. 3. Хто з ступою – а я з товкачем. 4. Сніп з бородою – а козак з молодою. 5. Хто до кого – а я до Параски.

82. Всяк сверчок знай свой шесток.

1. Коли не пиріг, то й не пирожися. 2. Не довелося свині на небо дивитися. 3. Знай, кобило, де брикати. 4. Кулик на місці соколинім не буде птичим господином. 5. Знай, хто роком старший. 6. Кінь коневі не рівний.

83. Всякий правду хвалит, да не всякий знает.

1. Всяк правду хвалить, та не всяк знає. 2. Легше правду хвалити, як по правді робити. 3. Щирая правда всюди куток найде. 4. Хто любить світ, той любить правду. 5. Не ми, так люди знають.

84. В тихом омуте черти водятся.

1. У тихому болоті чорти плодяться. 2. Тиха вода греблю рве. 3. Од тиха все лихо. 4. Телят боїться, а воли краде. 5. Не кожний спить, що хропить.

85. В чужом глазу видит сучок, а в своем бревна не замечает.

1. В чужім оці й порошину бачиш, а в своїм і бревна не примічаєш. 2. Чуже бачить під лісом, а свого не бачить під носом. 3. Зорі лічить, а під носом не бачить. 4. За гоню блоху б'є, а під носом ведмідь реве. 5. Не замітай чужої хижі – дивись, чи твоя заметена.

86. В чужой монастырь со своим уставом не суйся.

1. В чужий манастир з своїм уставом не ходи. 2. В чужу церкву з своїм уставом не носись. 3. В чужий черевик ноги не саджай. 4. Гість, як невільник, де посадять, там і сидить. 5. Гість хазяїнові не укажчик.

87. В чужом пиру похмелье.

1. Хто кислиці поїв, а на кого оскома напала. 2. Кому Варвари, а мені голову обірвали. 3. Адам ззів кисличку, а у нас оскома на губах. 4. Коваль зогрішив, а шевця повісили. 5. Синиця шкоду робить, а журавлям попадеться. 6. Мухи коня ззіли, а вовк помагав.

88. Вывести на чистую воду.

1. Вивести на сухеньке. 2. Брехня покажеться. 3. Правда, як олива, наверх вийде. 4. Вийде наверх, як олива на воді. 5. Брехнею не виберешся. 6. Не ми, так люди знають.

89. Вынь, да положь. Хоть роди, да подай.

1. Хоть із-за нігтя виколупни, та дай. 2. Телись, ялова, давай молока. 3. Забажалось мерзлого в Петрівку. 4. Заманулось, як серед зими криги. 5. Забажав печеної криги. 6. Забажалось, мов перед смертю. 7. Давай, хоч кров з носа.

90. Выше головы не прыгнешь. Див. **Уши выше лба не растут.**

1. Вище лоба очі не ходять. 2. Вуха повище лоба не ростуть.

91. Вышел сухим из воды.

1. Ускочив і вискочив. 2. Вислизнувся, як піскар із матні. 3. Його і в корці не піймаєш.

92. Где наше не пропадало. За кем наше не пропадало.

1. Лупи, козак, яйця по цілому на день. 2. Гулять, так гулять: бий, жінко, ціле яйце в борщ. 3. Сип, жінко, перцю, нехай нам на віку хоч раз гірко буде. 4. Хоч голий, та в поясі (в підв'язках).

93. Где раки зимуют. Див. **Знает, где раки зимуют.**

94. Где тонко, там и рвется. Где худо, тут и порется.

1. Де коротко – там і рветься. 2. До нашого берега ніщо добре не припливе: як не кізяк, то тріска. 3. У людей повна піч та горить, а у мене одна ломака, та й та не горить. 4. Хрін його батька знає: у багатого повна піч та горить, а у мене одно поліно, та й те не горить.

95. Глаза на мокром месте.

1. Кисне, як кваша. 2. Тонкослізка. 3. На кулаку сльози тре.

96. Глас вопиющего в пустыне.

1. Глас вопіющого в пустині. 2. Скоріше в курки молока випросиш. 3. Посеред зими льоду не випросиш.

97. Глуп, как пробка.

1. Світ зійшов, а ще такого дурня не бачив. 2. Дурний, як турецький кінь. 3. Дурний, як баран. 4. Дурний, як сосновий пень. 5. Дурний, як сало. 6. Дурний, як чобіт. 7. Дурний, аж гуде. 8. Тобі треба клепку вставить. 9. Дурний, аж крутиться. 10. Дурний, аж світиться. 11. Дурне, аж очі йому рогом лізуть. 12. Розумний, як Хведькова кобила. 13. Неначе з-за угла мішком прибитий. 14. Младенці в голові. 15. Царка в голові нема. 16. Нема кишок в голові. 17. Клепки не достає. 18. Не всі дома. 19. Вітер свище в голові. 20. Ума ні з шило нема. 21. Дурніший од попа. 22. Нема з тебе толку, хоч запали, так не трісне. 23 Ні з губи мови, ні з носу вітру. 24. Утеребив бог душу як у пень, та й кається. 25. Создав бог, та й ніс висякав. 26. Ото дурень, був би ще більший, та вже нікуди. 27. Дурне сало. 28. Дід твій дрига: піймав жабу та й каже – риба. 29. В очах мигтить, а в голові свистить.

98. Говорила тебе я, ты не ешь грибов, Илья, не послушал и покушал, – ну и сам вини себя.

1. Коли б кізка не сказала, то б і ніжки не зламала. 2. Бачили очі, що купували – їжте, хоч повилазьте. 3. Хто не слухає тата, той послухає ката. 4. Не хотів слухати батька – послухай собачої шкури. 5. Оце тобі наука, не ходи на двір без дрюка, – свиня звалить і віку умалить.

99. Говорят, что кур доят. Див. **Ври, да знай же меру.**

1. На Тетяну поговір, що Тетяна вмерла: вона лежить на печі й ноги задерла.

100. Гол, как сокол. Гол, как осиновый кол. Голь перекатная.

1. Голий, як турецький святий. 2. Голий, як миша. 3. Голий, як церковна миша. 4. Голий, аж крізь ребра видно. 5. Голий, як бубон. 6. Голий, як долоня. 7. Голий, як палець. 8. Голий, як пень. 9. Голий, як мати народила.

101. Голенький ох, а за голеньким бог. Див. **Бедность не порок.**

1. Якби не ох, то б давно здох.

102. Голодной куме хлеб на уме (укр.).

1. Кому що, а курці просо. 2, Голодній курці просо на думці. 3. Нашій кумі все просо на умі. 4. Голодному хліб на думці (на гадці). 5. Хто про що, а я про Параску. 6. Голод усього навчить.

103. Голод не тетка.

1. Голод не тітка. 2. Як не під'їм, то й святих продам. 3. Голод і бреше, і краде.

104. Голодный, как собака.

1. Голодний, як собака (...як пес). 2. Їсти – аж живіт до спини тягне. 3. По животу, мов коти лазять. 4. Аж шкура труситься (болить). 5. Їсти, аж плач.

105. Голь на выдумки хитра.

1. Пішла голота на вигадки. 2. Підвів під пень кашлять. 3. Продав кота в торбі. 4. Під'їхав його так, що тільки ушами стрепенув. 5. Накадив йому під ніс.

106. Гони природу в дверь, она влетит в окно.

1. Заступи природу дверима, то вона тобі вікном. 2. Який удався, такий і згинеш. 3. Синицю і на салі поклади, то синиця синицею. 4. Хто родився вовком, тому лисицею не бути. 5. Крукові й мило не поможе. 6. З чорної кішки білої не зробиш. 7. Скачи, бабо, хоч задом, хоч передом, а діла підуть своїм чередом.

107. Гора родила мышь.

1. Велика хмара, та малий дощ. 2. Ставивсь як лев, а загинув як муха. 3. Дома лев, а на війні тхір.

108. Гора с горой не сойдется, а человек с человеком столкнется.

1. Гора з горою не зійдеться (не сходиться), а чоловік з чоловіком зійдеться. 2. Кінці з кінцями не стикаються (не сходяться).

109. Гора с плеч...

1. Баба з воза – кобилі легше. 2. Баба з воза – велика зрада: на возі легше – кобила рада.

110. Горбатого могила исправит.

1. Горбатого могила виправить (... а упрямого дубина). 2. Пізно старого кота учить гопки. 3. Коростяве порося дарма чесати. 4. З чорної кішки білої не зробиш. 5. Лихого справить заступ та лопата.

111. Грех да беда на кого не живет.

1. Де люди, там і лихо. 2. Лиха не шукай, воно само тебе знайде. 3. Лихо приключки шукає.

112. Гречневая каша сама себя хвалит.

1. Гречана каша сама себе хвалить. 2. Дочку мати хвалила – поки з рук звалила. 3. М'ясом хвалиться, а воно й юшки не їло. 4. Хвали мене, губонько, бо як не похвалиш, то я тя роздеру. 5. Чваниться, наче та кобила, що віз побила. 6. Величається, як чумацька воша. 7. Величається, мов сучка в човні.

113. Гром не грянет, мужик не перекрестится. Див. **На охоту идти – собак кормить.**

1. Коли сіно в стозі, то забудь о бозі. 2. Як дитя не плаче, у матери думки нема.

114. Гроша нет за душой. Ни ломаного гроша. Ни слепой полушки.

1. У його грошей, як у жаби пір'я. 2. Ламаного шеляга нема (не варт). 3. І кішки в хаті нема. 4. Такий убогий, що й кошеняти нічим з запічка виманити. 5. Ні ножа, ні образа: ні зарізаться, ні помолиться.

115. Губа не дура, язык не лопатка, – знает, что горько, что сладко.

1. Знає свиня, що морква. 2. Не в потилицю битий. 3. Не заспить грушок у попелі. 4. І він колись під школою ночував. 5. Сова знає, де кури ночують. 6. Наздогад буряків, щоб дали капусти. 7. Буряк не дурак: на дорозі не росте, а все в огороді. 8. Занюхала ковбасу в борщі. 9. Савка не дурак – не б'є жінку та все мачуху. 10. Зна, де вовк, а де лисиця. 11. І наша губа не халява: то ся би ззіла, як і ваша. 12. І моя ж душа не з лопуцька, і хоче того, що й людська.

116. Гусь свинье не товарищ. Див. **Пеший конному не товарищ.**

1. Гусь свині не товариш. 2. Кінь волу не товариш. 3. Погодилися, як порося з вовком. 4. Чешися кінь з конем, а віл з волом. 5. Шорник свитнику не товариш.

117. Давши слово – держись, а не давши – крепись.

1. Мовивши слово, треба паном бути. 2. Зарікалася свиня кізяк їсти: коли біжить, аж троє лежить, – вона всі троє і ззіла. 3. Ти землю їв – зарікавсь. 4. Добре слово стоїть за завдаток.

118. Дареному коню в зубы не смотрят.

1. Даровому коневі в зуби не дивляться. 2. Дарованим конем не їздити. 3. З чужої торби хліба не жалують. 4. Що бог дасть, то все в торбу. 5. Що не попало, то клади в мішок.

119. Две собаки дерутся, третья не мешайся.

1. Де їдять, там не пхайся, а де б’ються, звідтіль утікай. 2. Де пси свої гризуться, там чужий не мішайся. 3. Свій з своїм січися, рубайся, а чужий не мішайся.

120. Двум смертям не бывать, одной не миновать.

1. Їдної смерти не минеш, а другої не буде. 2. Раз мати родила, раз і умирати. 3. Більше разу не вмреш. 4. Раз козі смерть.

121. Дела давно минувших дней. Преданья старины глубокой.

1. То ще тоді діялося, як шкуряні гроші були. 2. За царя Томка, як була земля тонка: пальцем проткни та й води напийсь. 3. Може воно колись і правда була, та тепер за брехню править.

122. Дела, дела, как сажа бела.

1. Живемо, як горох при дорозі: хто не йде, той не скубне. 2. Впав у біду, як курка в борщ.

123. Дело мастера боится.

1. По роботі пізнати майстра. 2. Видно між ложками ополоник. 3. Майстер зна, що кобилі робить. 4. Що вхопить, то зробить. 5. Пізнати сову по льоту. 6. Пізнати ворону по пір’ю. 7. Не заведе так пес, як вовк. 8. Митець голою паністарою їжаків бить.

124. Дело не медведь, – в лес не убежит.

1. Гуляй, тато – завтра свято. 2. Як до діла, так і сіла. 3. Сиди, Векло, бо ще не смеркло.

125. Делу время, потехе час.

1. Коли почав орати, так у сопілку не грати. 2. Ні гульня, ні робота. 3. Хто по обіді не оддише, того бог хазяїном не пише.

126. De mortuis aut bene, aut nihil. (О мертвых или хорошо, или ничего).

1. Про умерлого добре говори, а ні – мовчи.

127. (У него) Денег и куры не клюют. Див. **Богат, и куры не клюют.**

1. Там грошей і кури не клюють. 2. У нас грошей – й свині не їдять. 3. Хіба птичого молока нема.

128. Денежка рубль бережет, а рубль голову стережет.

1. Хто шага не береже, той не варт копійки. 2. Із копійки рублі робляться.

129. Деньги счет любят.

1. Копійка любить, щоб її рахували. 2. Гріш круглий – розкотиться. 3. Запас біди не чинить.

130. День да ночь – сутки прочь.

1. День і ніч – сутки пріч. 2. Ніч – не мати, а день – не батько.

131. Держи карман шире.

1. Наставляй ширше, ато, бач, нікуди сипать. 2. Сьогодні з мішком, а завтра з торбинкою. 3. Який хват до вареників.

132. Держи ухо востро.

1. Бережи вуха, щоб не вкусила муха. 2. Оглядайся на задні колеса. 3. Не вір собаці, бо укусить.

133. Ешь борщ с грибами, держи язык за зубами.

1. Знай та гадай – мудрому досить, цить та диш. 2. Потай бога, щоб і чорт не знав. 3. Дивись, мовчи, а своє роби. 4. Я вже то забула, що вчора їла. 5. Бачиш, не бачиш, а не бреши. 6. Чуй, не чуй, бач, не бач, а мовчи. 7. Тобі нехай золотом вуха позавішувані. 8. Не у всі дзвоніть. 9. Мовчок: розбив тато горщок, а мати і два, та ніхто не зна. 10. Щоб з рота й пари не пустив. 11. Хто мовчить, той двох навчить.

134. Держись золотой середины.

1. Наперед не виривайся, ззаду не зоставайся, середини держись. 2. Наперед не виривайся, ззаду не лишайся. 3. Добре все по мірі. 4. Живись та під себе дивись. 5. Не крути, бо перекрутиш. 6. Не будь солодкий, бо проглинуть, не будь гіркий – бо проплюють.

135. Десятая вода на киселе.

1. Десята шкурка на киселі. 2. Пень горів, а він руки нагрів, та й став йому дядьком.

136. Для милого дружка и сережка из ушка.

1. Для милого друга й вола з плуга.

137. Днем с огнем не сыщешь (не найдешь).

1. Шукай вітра в полі. 2. Пропав, як сірко в базарі. 3. І в світі, і в білому не знайдеш. 4. Ні слуху, ні прослуху. 5. Удень з каганцем не одшукаєш.

138. До бога высоко, до царя далеко.

1. До бога високо, до царя далеко, а ті панки, що хтять, те й роблять. 2. Пан далеко, а бог високо. 3. Не так пани, як підпанки. 4. Пани як пани, та війти собаки.

139. Долг платежем красен. Див. **Как аукнется, так и откликнется.**

1. Як беруть – сто коней дають, а візьмуть і одного не дають. 2. Як лихо, то й «ходи, Петрико», а як п’ють та їдять, то на Петрика не глядять. 3. Як утопає – сокиру даває, а як порятують і топорища жалує.

140. Дом – полная чаша. Див. **Все есть, кроме птичьего молока.**

141. Дорога ложка к обеду.

1. Дорога ложка до обіда. 2. Хто зразу дав, той два рази дав. 3. Дообід ложка, а післяобід не треба. 4. Порятуй мене в пригоді, а в добрім разі не потребуєм рятунку. 5. Чого Івась не навчиться, того й Іван не буде вміти. 6. Нагинай гілляку, доки молода.

142. Дорого яичко к Петрову дню.

1. Дороге яєчко к Великодню. 2. Не вчас даєш хліба густо, коли зубів в губі пусто. 3. Дорогий шаг до сповіддя.

143. Долго Дунька ждать велела, даже брюхо заболело.

1. Ждали, ждали, та й ждання погубили. 2. Ждала, ждала, та й годі сказала. 3. Доки сонце зійде – роса очі виїсть. 4. Поки в баби поспіють книші, у діда не стане душі.

144. До свадьбы заживет.

1. Загоїться, поки весілля скоїться. 2. Ще з того смерть не показує.

145. Достанется на орехи. Див. **Будешь знать Кузькину мать.**

1. Як дам тобі, то й ногами вкриєшся. 2. Почастую тим чаєм, що ворота підпирають. 3. Дістанеться на горіхи (на кабачки). 4. Освячу я йому воду в три батоги.

146. Дружба дружбой, а табачок врозь.

1. Брат мій, а хліб їж свій. 2. Свій не свій, а в горох не лізь. 3. Сват не сват, а мого не руш нічого. 4. Брат братом, сват сватом, – а гроші не рідня. 5. Хоч ми собі брати, але наші кешені не сестри. 6. Нюхачів багато, а табаки нема.

147. Дуракам счастье.

1. Дурневі бог щастя дає. 2. Дурень нічим ся не журить: горілку п’є і люльку курить. 3. Дурному дасть бог щастя, та не дасть розуму. 4. О, де ви такі розумні й понабирались.

148. Дуракам закон не писан.

1. Дурням закон не писаний. 2. Скоріш дурень одурить розумного, як розумний дурня на розум наведе. 3. Дурному море поколіна. 4. Дурному гори немає, а все низ. 5. З дурнем і в ступі не справишся. 6. З панами рідко, а з дурнями ніколи не ставай. 7. З дурнем пива не звариш. 8. З сліпим дороги не знайдеш. 9. З розумним розуму наберешся, а з дурним і останній загубиш. 10. Кого бог хоче покарати, то перше розум відійме. 11. Лучче з розумним у пеклі, ніж з дурним у раю. 12. Чим мудрий встидається, тим дурний величається. 13. Один дурень камень у воду кине, а десять розумних не витягне. 14. Лучче з розумним два рази загубити, як з дурнем раз знайти.

149. Дым коромыслом.

1. Дим стовпами.

150. Его не бьет, кто не хочет. Его ленивый не бьет.

1. Ледачого і в церкві б’ють. 2. Ледачого і в церкві б’ють, нігде не минуть.

151. Едешь на неделю, хлеба бери на месяц.

1. Їдеш на один день, а хліба бери на тиждень. 2. Хоч їду в гостину, та беру хліба у торбину.

152. Еле-еле душа в теле.

1. Як з хреста знятий. 2. Як з того світа встав. 3. День біжить, а три дні лежить. 4. На ладан дише. 5. Тільки живий та теплий.

153. Если бы да кабы да во рту б росли грибы, то был бы не рот, а огород.

1. Е, якби та якби та виросли на голові гриби, то був би город. 2. Добре сулиш, та негарно міриш. 3. Хіба я тобі загадав море випить.

154. Есть, да не про вашу честь.

1. Не для пса ковбаса, не для Кузьми гроші. 2. Є сало та не можна достати: високо висить. 3. Не для Гриця паляниця. 4. Зачиняються царські врата для нашого брата. 5. Є сало, та не для кота.

155. Ешь – не хочу. Ешь, пей, душа – не хочу.

1. До схочу їж. 2. До несхочу їж.

156. Ждать у моря погоди. Див. **Сиди у моря та жди погоди.**

1. Жди, море, погоди. 2. Люди, посіявши, та ждуть. 3. Мовчи та диш, не кажи, що спиш.

157. Живут, как собака с кошкой.

1. Живуть, як кішка з собакою. 2. Так любляться, як собака з кішкою. 3. Не помиряться, як два коти над салом. 4. Собака собаки не мине. 5. Трудна згода, де огонь та вода. 6. Очерет з водою не помиряться: хоч вітру нема, все лаються. 7. Як порося з вовком (погодились). 8. Хоч і полаємось, нам з тобою дітей не христить.

158. Жизнь прожить – не поле перейти. Див. **Море переплыть – не поле перейти.**

1. Вік прожить – не поле перейти. 2. Жить – не вола кормить. 3. Вік не вилами перепхати.

159. Житье, что гороху при дороге: кто ни пройдет, тот и скубнет (укр.).

1. Маюся (живу), як горох при дорозі; хто йде, той скубне (...йде не мине). 2. Живе так, як сорока на тину – хто йде, сполохне. 3. Великий світ, та нема де дітися. 4. Жиє, не жиє – паскудить своїм світом. 5. Життя провадить собаче.

160. Заблудился между трех сосен.

1. Опинився, як Панас на тім боці. 2. Задумався, як собака в човні. 3. Був у Римі, та й папи не бачив. 4. Бачить під лісом, а не бачить під носом. 5. Заблукав межи хатою й коморою. 6. Бачить, що в хижу, та дверей не знайде.

161. Задали памятку, что до новых веников не забудет. Ему досталось на орехи. Будет он меня помнить.

1. Тямитиме (пам'ятатиме) до нових віників і до судної дошки, покіль аж пороху на очі насиплють. 2. Буде він тямив, доки буде жив. 3. Буде знати сьому масляну. 4. Амінь тобі буде.

162. За двумя зайцами погонишься, ни одного не поймаешь.

1. Хто два зайці гонить, жодного не догонить. 2. За більшим поженись, та й того рішись. 3. Тобі хоч діжу з тістом, та все мало. 4. Хоч і діжу з тістом оддай, то ще буде клясти, що важко нести.

163. За деревьями леса не видит. Див. **Из-за деревьев не видно леса.**

1. В лісі був, а дров не бачив. 2. Бачить під лісом, а не бачить під носом. 3. З неба зорі хапає, а під носом не бачить. 4. За гоню блоху б'є, а під носом ведмідь реве.

164. Задирать нос.

1. Величається, мов куций бик у череді. 2. Підняв морду так, що й кочергою носа не дістанеш. 3. Кирпу гнути. 4. Дере голову, як попова кобила. 5. Кива головою, неначе кобила в Спасівку. 6. Величається, як заєць хвостом. 7. Величається, мов сучка в човні. 8. Величається, як чумацька воша.

165. Задним умом крепок.

1. Мудрий лях по шкоді. 2. Якби той розум спереду, що тепер ззаду. 3. Якби знаття, що в кума пиття, то б сам пішов і дітей забрав.

166. Закон, что дышло, куда повернул, туда и вышло.

1. Закон як помийниця, що в нього налий, тим і смердітиме. 2. Мужича правда колюча, а панська на всі боки гнуча. 3. Не прав вовк, що козу ззів – не права й коза, що в ліс пішла. 4. Не ходи до суду, бо хліба не буде. 5. Єдині руки право пишуть, єдині і мажуть. 6. Куди вітер, туди й війт.

167. Заладила ворона Якова, одно про всякого.

1. Затвердила сорока Якова, та все одно про всякого. 2. Як з тобою товкувать, то треба ночувать. 3. З ним не виведе справи і той, що у болоті. 4. Що буде, то буде, а горілки пить не покину.

168. За морем телушка полушка, да рубль перевозу.

1. За морем телушка полушка, та перевіз дорог. 2. За морем вовк три гроші, та руб перевозу.

169. Запас беды не чинит. Див. **Береги денежку про черный день.**

1. Запас біди не чинить, а їсти не просить. 2. Нехай лежить, воно їсти не просить. 3. Хліб у дорозі не затяжить.

170. За свой труд он попал в хомут.

1. За моє жито, мене й бито. 2. Нашим салом та по нашій шкурі. 3. Била Хима Евдокима, пішла позивати, присудили Евдокиму ще Хими прохати.

171. За семь верст (миль) киселя хлебать.

1. За сім миль киселю їсти. 2. Так, як кажуть за дванадцять миль киселю: ні з цього, ні з того приїхала до мене кума з Ніжина. 3. За кавалок кишки сім миль пішки.

172. За словом в карман не полезет.

1. Завзяте, як панське щеня. 2. Еге, ця на обидві кована. 3. Не плюй, бо вона й сама чвіркне. 4. Се така баба, що чорт їй на махових вилах чоботи оддавав. 5. Не дасть собі в кашу наплювать. 6. Хоч насподі лежатиму, а увічі плюватиму. 7. Оттак, матінко, лихі люди: як напало на мене семеро перекупок, то ледве одгризлась.

173. Заставь дурака богу молиться – он и лоб разшибет.

1. Загадай дурному богу молитися, він і голову розіб'є. 2. Дай дурню товкач, він і вікна поб'є. 3. Пошли дурня по раки, а він жаб наловить. 4. Заставили чоловіка моркву стругати. 5. Пошли дурня по масло, то й в печі погасне.

174. За ушко да на солнышко.

1. За вухо на сухе.

175. За что боролись?

1. Слава не поляже, не поляже, а розкаже. 2. Шкода заходу. 3. Із ворон почали, а на сороки перевели. 4. Працювали до синього поту. 5. За що боролися?

176. За что не возмется, – все из рук валится.

1. Все йде в так, пішло на пси. 2. Ні кує, ні меле.

177. За что купил, за то и продаю.

1. За що купив, за те й продаю. 2. З пальця не виссав.

178. За шею не каплет.

1. Не за шию капає. 2. Хіба на панщину гонять? 3. Оце нетерплячка бере. 4. Поволі, бо попа звалиш. 5. Хіба тобі дощ за шию іллє.

179. Знать будеш Кузькину мать.

1. За дев'ятими ворітьми гавкнеш. 2. Знатимеш, по чім ківш лиха. 3. Буде знать, по чім в Тростянці гребінці. 4. Як дам тобі, так і зорі позбираєш. 5. Пам'ятатимеш до нових віників.

179а. Показать Кузькину мать. Див. **Знать будеш Кузькину мать.**

1. Знатимеш ти Кузькину матір. 2. Почухаєшся, де й не свербить.

180. Знает, где раки зимуют. Див. **Знать будеш Кузькину мать.**

1. Знає, де раки зимують. 2. Буряк не дурак: на дорозі росте, а все в городі. 3. Сова знає, де кури ночують. 4. Не в потилицю битий. 5. Зна, де вовк, а де лисиця. 6. Сова спить, та кури бачить. 7. Угору плює, а в рот хапає. 8. Занюхав ковбасу в борщі. 9. Такий, що в одне ухо влізе, а в друге вилізе. 10. Савка не дурак: не б'є жінку, та все мачуху. 11. Бас гуде, скрипка грає, – Іван мовчить, та все знає. 12. Знає свиня, де морква. 13. Як спить, то не їсть, а як їсть, то не дрімає.

181. Знает, как свои пять пальцев.

1. Він мене знає, як чоботи на своїх ногах.

182. И в голову не приходило.

1. Не думав і в головах не покладав. 2. І вві сні не снилося.

183. И волки сыты, и козы целы.

1. Щоб вовк був ситий і баран цілий. 2. І кози ситі, й сіно ціле.

184. И в ус не дует. Див. **Васька слушает да ест.**

1. І вусом не моргне. 2. І в ус не дме. 3. Вовк сливи поїв – Гапон вусом моргає. 4. На вовка помовка, а зайці кобилу ззіли. 5. Це йому й за вухом не свербить.

185. И в хвост, и в гриву.

1. Б'ють і плакать не дають. 2. За моє жито та мене і бито. 3. З вас деруть ремінь, а з їх, бувало, і лій топили. 4. Дере з живого і мертвого. 5. Не довернешся – б'ють і перевернешся – б'ють.

186. Игра не стоит свеч. Див. **Овчинка выделки не стоит.**

187. Играть первую скрипку.

1. За пана в них в отарі. 2. Задніх не пасе. 3. Великої кошари свиня. 4. Старої корови пузир. 5. Із ради його не викидати.

188. Идет, как корове седло. Див. **Как корове седло идет.**

1. Так до діла, як свиня штани наділа. 2. Замкнув вовка серед вівці. 3. Наладив дід хижу для баби; то лазили кішки – стали лазити собаки.

189. Итти наугад.

1. Навмання іти.

190. Из-за деревьев не видно леса. Див. **За деревьями леса не видит.**

1. За злиднями (через злидні) й світа не бачить. 2. В лісі був, а дров не бачив.

191. Из искры возгорится пламя.

1. З малої хмари великий дощ буває. 2. Лиха іскра поле спалить, а сама щезне.

192. Из кожи лезет вон.

1. Із шкури виринає. 2. Аж очі йому рогом лізуть. 3. Узялися за діло, як воші за тіло.

193. Из огня да в полымя.

1. З дощу та під ринву. 2. Утікав перед вовком, а впав на ведмедя. 3. Від огню біжу, а в воду скачу. 4. Пожививсь, як сірко паски. 5. Пожививсь, як пес макогоном. 6. Поправився з печи на лоб.

194. Из песни слова не выкинешь.

1. Із пісні слова не викидають. 2. К слову іде й прислів'я.

195. И калачом не заманишь.

1. Хочеться, як голому на вулицю. 2. Тепер йому так, як грішникові до гарячої сковороди. 3. Рад, як сирота трясці. 4. Так тому рад, якби йому пси обід ззіли.

196. И на нашей улице будет праздник. Див. **Будет и на нашей улице праздник.**

1. Буде й на нашому тижню свято. 2. Колись і на моїм подвір'ї буде болото (худоба, а од неї і гній). 3. Колись і в моє віконце засвітить сонце. 4. Колись і на нас сонечко гляне. 5. Діждусь і я тії години, що будуть по шагу дині.

197. И на солнце есть пятна.

1. Нема нічого без але. 2. Кривого дерева в лісі найбільше. 3. Нема такого дерева, щоб на ньому птиця не сідала. 4. Нема чоловіка без вади.

198. И рад бы в рай, да грехи не пускают.

1. Рада б душа в рай, та гріхи не пускають. 2. Рада б мама за пана, та пан не бере. 3. Великий рот у вола, а говорити не може. 4. Є ложка, та в мисці нема. 5. Є в глеку молоко, та голова не влізе. 6. Очі б їли, а губа не хоче. 7. Їв би очима, та душа не приймає. 8. Любить солодке, та морда коротка.

199. И смех, и грех. И смех, и горе.

1. І сміх, і біда, і людям сором казати. 2. І стид говорить, і гріх потаїть. 3. І сміх, і гріх.

200. Ищет рукавиц, а они за поясом.

1. Бачить під лісом, а не бачить під носом. 2. З неба зорі хапає, а під носом не бачить. 3. У воді стоїть, а води просить. 4. Він коня шукає, а кінь його. 5. Болить бік дев'ятий рік, та не знаю, в котрім місці.

201. И ухом не ведет.

1. Ухом веде. 2. І вухом не веде. 3. Не чує пóлуску. 4. Йому й за вухом не свербить.

202. Ищи ветра в поле.

1. Шука (пішов шукати) пустого вітра в полі. 2. І слід пропав. 3. Митькою поминай. 4. Жалкує за вчорашнім днем, що добрий був. 5. Пропав, як здимнів. 6. За водою пішло.

203. Кабы знать, где упасть, так соломки бы подостлал. Наперед не узнаешь, где найдешь, где потеряешь. Див. **Не знаешь, где найдешь, где потеряешь.**

1. Коли б знаття, де упаду, то б соломки підстелив. 2. Якби знав, де найду, то б туди пішов, а якби, де загублю, то туди б не йшов. 3. Не знаєш, з котрого боку зайти. 4. Пішло щастя в ліс по пруття.

204. Каждый сверчок знай свой шесток.

1. Коли не пиріг, то й не пирожися, коли не тямиш, то й не берися. 2. Коли не Кирило, то не пхай там рило. 3. Чешися кінь з конем, а віл з волом. 4. Знай, коза, своє стійло. 5. Свиня в наритниках, то вже й кінь. 6. Коли не коваль, то і руки не погань. 7. Знай, кобило, де брикати. 8. Усякий Веремій про себе розумій. 9. Кулик на місці соколинім не буде птичим господином. 10. Чи може сова в сонце дивитись. 11. Клекіт орлячий з-під хмари чути. 12. Ігумену діло, а братії зась.

205. Каждый за себя, а бог за всех.

1. Кожен за себе, а бог за всіх. 2. Святився б гурток, коли б не чортова ззіжа.

206. Как аукнется, так и откликнется. Див. **Долг платежем красен.**

1. Як у лісі гукнеш, так і одгукнеться. 2. Як гукають, так і одгукуються. 3. Як зовуть, так і одкликаються. 4. Як стукне, так і гукне. 5. Як пішла пішком, так і прийшла з порожнім мішком. 6. З нічим до млина, впорожні додому. 7. Коли не йде, то і не везе. 8. Яка харч, така і робота. 9. Якою мірою міряєш, такою тобі одміряють. 10. От тобі наука: не ходи на двір без дрюка, свиня звалить і віку умалить. 11. Як Сірка годують, так він і гавка.

207. Как бог на душу положит.

1. Кат зна як робить. 2. Так-сяк на косяк, не по-людськи. 3. Зробив людям на сміх. 4. Зробив аби-як, як казав дяк.

208. Как волка не корми – все в лес смотрит.

1. Скільки вовка не годуй, а він у ліс дивиться. 2. Вовча натура в ліс тягне. 3. Видно, яка вдаль. 4. Ніхто чорта не сіяв, а родиться. 5. Каплоуху хоч родзинками годуй, а все буде каплоуха. 6. Не будь тим індиком (свинею), що моркву риє.

209. Как в воду опущенный.

1. Як з хреста знятий. 2. Як з того світа встав. 3. Наче курча впустив. 4. Опустилися, як на воду. 5. Ходжу, наче чоловіка згубив, або-що. 6. Розживемось, як сорока на лозі, а тінь на воді.

210. Как гром с ясного неба. Див. **Как снег на голову.**

1. І в погоду грім часом ударить.

211. Как корове седло. Див. **Идет, как корове седло.**

1. Як корові сідло. 2. Пристало, як свині наритники. 3. Така подоба, як свиня в хомуті. 4. Оце нарядились, як теля в мішку.

212. Как кот наплакал.

1. Як кіт наплакав. 2. Трохи, як комар наплакав. 3. Як в зайця хвоста. 4. Як пилинки в морі. 5. Багацько, як у голомозого чуприни. 6. Вхопив, як шилом борщу.

213. Как несолоно хлебал.

1. Облизня спіймав 2. Пішов і пішов – мов мила ковтнув. 3. Пожививсь, як собака мухою. 4. Пішов, як стріпаний. 5. Ухопив шилом патоки. 6. Пожививсь, як сірко макогоном.

214. Каков поп, таков и приход. Див. **Яблочко от яблони недалеко падает.**

1. Який піп, така його й парахвія. 2. Без причини і смерти не буде. 3. І чиряк даремно не сяде, хіба почешеш. 4. Який пастух, така й череда. 5. Який піп, таке й благословення. 6. Який Сава, така й слава. 7. Яка грушка, така й юшка. 8. Яка пряжа, таке й полотно. 9. Яке частування, таке дякування. 10. Яке поїхало, таке й повернуло. 11. Яка пшениця, така й паляниця. 12. Яка хатка, така й пані-матка. 13. Який гість, така йому чість. 14. Дешевої рибки і юха дешева.

215. Как ножом по сердцу. Как серпом по шее.

1. Як різцем одрізало. 2. Підкосило, як косою.

216. Как рыба об лед бьется. Див. **Бьется, как рыба об лед.**

1. Б'юся, як риба об лід. 2. Кидається й сірою собакою, а ради не дасть. 3. Б'ється сірою собакою – нічого не вдіє. 4. Тиняється, як старець попід тинню. 5. Дожився до самого краю. 6. За що мене господь карає: чи я уплів, чи я убрів, чи я в середу ковбасу ззів. 7. Бо благоденствує. 8. Кажуть, що з лиха вмреш – отже ні.

217. Как с гуся вода. Див. **С нас беда, как с гуся вода.**

1. Зійде, як вода з гуски. 2. Пропало, як на собаці. 3. Присохне, як на собаці.

218. Как с козла молока. Див. **Толку, что с козла молока.**

1. Розживемось, як сорока на лозі, а тінь на воді.

219. Как снег на голову. Див. **Как гром с ясного неба.**

1. Напав, як сніг на голову. 2. Накрив мокрим рядном.

220. Как собака на сене лежит: сама не ест и другому не дает.

1. Лежить собака на стерні – і сама не буде їсти, і другому не дасть. 2. Ані нам, ані вам. 3. І сам не гам, і другому не дам.

220а. Собака на сене лежит, сама не ест и другим не дает. Див. **Как собака на сене лежит…**

221. Как у Христа за пазухой.

1. Життя їм, як у Христа за пазухою. 2. Як у бога за дверима. 3. Як у батька за пазухою. 4. Як пампух в олії. 5. Упав у гаразд, як муха в сметану.

222. Как, февраль, не злися, как ты, март, не хмурься, – все весною пахнет.

1. Дми, дми – не к Різдву, а к Великодню.

223. Камень на камне не оставлю.

1. До камня зруйнувати. 2. На канцур'я побити. 3. У щент потрощити. 4. До цурки побити.

224. Капля и камень долбит.

1. Вода й камінь довба.

225. Как капля камень долбит. Див. **Капля и камень долбит.**

226. Как сыр в масле катается (купается).

1. Плаває, як вареник у маслі. 2. Валяється, як почка (нірка) в салі. 3. Гуляє, як риба в морі. 4. Добре чорту в дудку грати, сидячи в очереті – одну зломить, другу виріже.

227. Клин клином выгоняют.

1. Клин клина вибиває. 2. Біда біду гонить. 3. Біда біді на слободі. 4. Бідою біді не поможеш.

228. Когда дрова горят, тогда и кашу варят. Див. **Куй железо, пока горячо.**

1. Не тоді до млина, як вітра нема. 2. Хапай, Петре, поки тепле. 3. Напиймося тут, бо в небі не дадуть. 4. Двічі літо не бува.

229. Когда рак свистит. Див. **После дождика в четверг.**

1. Як хан долізе до Криму. 2. Тоді будеш мати, як старий чорт візьметься помирати. 3. І голова посивіє (поки діждусь). 4. Як сова світ уздрить. 5. Як свиня на небо гляне. 6. Тоді це буде, як свині з череди йтимуть. 7. Як на долоні волосся поросте. 8. Пождіть, діти, поки бог на кисіль шкурку натягне. 9. Не було в зайця хвоста і не буде.

230. Коготок увяз – всей птичке пропасть.

1. Як вухо ввірветься, то і дзбан розіб'ється. 2. Кого біда учепиться, того тримається і руками, і ногами. 3. Біда за біду чіпляється. 4. Як пішло вже на лихо, то дійде до погибели.

231. Коли не по коню, то по оглобле (т. е. хлеснуть). Див. **Не по коню, да по оглобле.**

232. Комар носа не подточит.

1. Як без мила підголив. 2. Хоч украв, аби добре сховав. 3. Нема об що і зачепитись. 4. Ні за віщо і рук зачепити. 5. Не присікаєшся. 6. Не прикопаєшся.

233. Кому на роду написано. Див. **Видно, так на роду написано.**

1. Кому як на роду написано. 2. Скачи, бабо, хоч задом, хоч передом, а діла підуть своїм чередом. 3. Така вже планида надійшла. 4. Така година надійшла.

234. Конец венчает дело.

1. Кінець діло хвалить. 2. Кінець і вінець. 3. От тобі віз і перевіз.

234а. Хорошо смеется тот, кто смеется последний. Див. **Конец венчает дело.**

1. З посміху люди бувають.

235. Концы в воду.

1. Кінці в воду ховати. 2. Потай бога, щоб чорт не знав.

236. Конь о четырех ногах, да и то спотыкается.

1. Кінь з чотирма ногами та спотикається. 2. Є в глеку молоко, та голова не влізе (…Розбити та в корито налити – можна без ложки наїстись).

237. Концов с концами не сведешь. Лишь концы с концами сходятся.

1. Аби кінці з кінцями позводить. 2. Хоч би своє пожить. 3. Аби пень через колоду.

238. Корень учения горек, да плод сладок.

1. Нема муки без науки. 2. Доки не намучиться, доти не научиться. 3. Не терши, не м'явши, не їсти калача. 4. За невміння деруть реміння. 5. Ведмедя, коли вчать танцювати, то 'му на сопілку грають.

239. Косится, как среда на пятницу.

1. Скрививсь, як середа на п'ятницю.

240. Кошке игрушки, а мышке слезки.

1. Кішці смішки, а мишці слізки. 2. Коту жартушки, а мишці смертушки. 3. Кому весілля, а курці смерть.

241. Кривдой весь свет обойдешь, а назад не воротишься. Див. **Враньем полсвета пройдешь, а назад не воротишься.**

1. Туди брехнею пройдеш, а назад трудно. 2. З брехні не мруть, а більш віри не ймуть. 3. Все в оренді, брехня не в оренді. 4. Нема того дерева, щоб на йому яка птиця не сиділа; нема того чоловіка, щоб хоч трохи не збрехав.

242. Крутится, как белка в колесе. Див. **Вертится, как белка в колесе.**

1. Крутиться, як вуж на сковородці. 2. Крутиться, як гайно в ополонці.

243. Кто в лес, кто по дрова.

1. Хто в ліс, а хто по дрова. 2. Хто в горох, а хто в сочавицю. 3. Хто на хвості, хто на голові, а хто на колесі. 4. Одне к лісу, друге к бісу. 5. Два коти в однім мішку не помиряться. 6. Де Рим, де Крим, а де попова груша.

244. Кто в море не бывал, тот и горя не видал. Кто нужды не видал, и счастья не знает. Кто на войне не бывал, тот припадкою (в припадку) воды не пивал.

1. Хто великого не бачив, той і малому дивується. 2. Хто новини не бачив, той і ветоші рад.

245. Кто прав, кто виноват – судить не нам.

1. Бугай реве і ведмідь реве – хто кого дере, і чорт не розбере. 2. Без попа не розбереш. 3. Кат вас розбере. 4. Чорт його підвів, а чорт його не знає.

246. Кто смел, тот два с’ел. Див. **Смелым бог владеет.**

247. Кто старое помянет, тому глаз вон.

1. Хто старе поминає, той щастя не має. 2. Хто старе пом’яне, тому розпікши палець та в око.

248. Куда глаза глядят. Куда ноги понесут.

1. Берега пустився. 2. Світ за очі подався.

249. Куда Макар телят не гонял.

1. Послав туди, де козам роги правлять 2. Туди тебе зашлють, де волам роги правлять, а кіз кують підковами. 3. Пошлють кіз кувати.

250. Куда конь с копытом – туда и рак с клешней.

1. Куди кінь з копитом, туди й жаба з хвостом. 2. Коваль коня кує, а жаба й собі ногу дає. 3. Не всім туди раком лізти, де зозуля кує.

251. Куда ни кинь – все клин.

1. Сюди кинь, туди кинь, то все голим на п’яти. 2. Куди не кинь, а наверх дірою. 3. Трудно вийти з біди, як каменю з води. 4. Біди ні продати, ні проміняти – і грім біди не заб’є.

252. Куда тебя нелегкая угораздила (или несет, занесла).

1. Куди тебе чорти занесли? 2. Куди ти сліпма лізеш? 3. Кинь мене, боже, де мене не треба. 4. Куди ти, очмано, лізеш? 5. Пірвався, як з мотикою на сонце.

253. Куда уж нам, грешным.

1. Їж, коза, лозу, коли сіна немає. 2. Кому весілля, а курці смерть. 3. Живем, як горох при дорозі, хто не йде, той не скубне. 4. Де вже нам, грішним – тільки й ходу що з мосту та в воду. 5. Чи ми знаємо, сліпий народ!

254. Куда уж нам с суконным рылом да в калачный ряд. Див. **Со свиным рылом да в калашный ряд.**

1. З свинячим писком та в пшеничне тісто. 2. З свинячою мордою у бубличний ряд. 3. Нашому маляті лиш слинку ковтати. 4. Замішався, як полоник межи ложками.

255. Курица не птица.

1. Швець не купець, а коза не товар.

256. Куй железо, пока горячо. Див. **Когда дрова горят, тогда и кашу варят.**

1. Коваль клепле, доки тепле. 2. Лови рибку, як ловиться. 3. Раз літо родить. 4. Весна раз красна. 5. Хапай, Петре, поки тепле. 6. Тоді дівку віддавай, поки люди трапляються. 7. П'ятниця вдруге не трапиться. 8. Їж, поки рот свіж, а як помреться, то все минеться. 9. Напиймось тут, бо в небі не дадуть. 10. Гуляй, дитино, покіль твоя година.

257. Ларчик просто открывался.

1. Густо дивиться, та рідко бачить. 2. За великим носом нічого не бачить. 3. Зорі лічить, а під носом не бачить. 4. Нігде правди діти. 5. Ниточка доведе клубочка. 6. Мішок – та не зав'язаний. 7. У воді стоїть, а води просить. 8. На коні їде і коня шукає.

258. Лбом стены не прошибешь.

1. Головою стіни не проб'єш. 2. З багна хліба не спечеш. 3. Батога з піску не уплетеш. 4. Проти гори піском не сипати. 5. Голим задом їжака не задавиш.

259. Ласковый теленок двух маток сосет (укр.).

1. Ласкаве теля дві матки ссе.

260. Лежачего не бьют. Обиженного обижать – двойной грех (два греха).

1. Хоч хто мал – не топчи його в кал. 2. Лежачого не бьють. 3. Лежачого не займай. 4. На похиле дерево і кози не скачуть. 5. Щирий козак ззаду не нападається.

261. Лес рубят – щепки летят. Див. **Снявши голову, по волосам не плачут.**

1. В лісі дрова рубають, а до села тріски падають. 2. Пани деруться, а в хлопів чуби тріщать. 3. Де борошно, там і порошно. 4. Взяв чорт батіг, нехай бере і пужално.

261а. Где пьют – там и льют. Див. **Лес рубят щепки летят.**

1. Де п'ють – там і ллють. 2. Де п'ють – там ллють, без шкоди не бува, аби здорова наша голова.

262. Летит, как стрела (пуля). Мечется, как бешенная (угорелая) кошка.

1. Гонить, як вітрів батько. 2. Біжить, мов з шибениці зірвався. 3. Вихопився, як Пилип з конопель. 4. Вирвався, як заєць з конопель. 5. От побіг, мов скажений. 6. Крутиться, як дзиґа. 7. Такий жвавий, як біс уночі. 8. Ото драпонув, аж потилиця лиска. 9. П'ятами накивав, аж залопотіло. 10. Тільки чуприна майорить.

263. Либо (или) пан, либо (или) пропал (укр.).

1. Або пан, або пропав. 2. Нуте, браття, або добути, або дома не бути. 3. Або рибку ззісти, або на дно сісти. 4. Піднимайте, свині, хвости, бо глибоко морем брести.

264. Лиха беда – начало.

1. За початком діло становиться. 2. Добре начало – половина діла. 3. Почин – кращий од грошей.

265. Ловит рибку в мутной водице.

1. В мутній воді рибу ловить.

266. Ломаного гроша не стоит. Див. **Гроша нет за душой.**

1. Стільки варт, як сіль до оселедця. 2. Ні шеляга не варт. 3. Користи на два шаги, та й ті щербаті.

267. Ломиться в открытые двери.

1. У лісі дерева шукає. 2. За онучу збили бучу. 3. Дереться на стіну. 4. Пнеться, як жаба на купину. 5. Ось смілий – на лежачу колоду сам верхи зліз.

268. Лучшее – враг хорошего.

1. Лучче живий хорунжий, як мертвий сотник. 2. Лучче маленька рибка, як великий тарган. 3. Добре добувши, кращого не шукай. 4. Горобець – молодець, а ластівка краще.

269. Лучше поздно, чем никогда.

1. І я навчуся на сьомій дитині дівочити. 2. Не тепер, так в четвер. 3. Прийде коза до воза та й скаже «мекеке».

270. Лучше хлеб с водой, чем пирог с бедой.

1. Лучче їсти хліб з водою, ніж буханець з бідою. 2. Лучче погано їхати, чим хороше йти. 3. Лучче живий, ніж мертвий сотник. 4. Лучче солом'яний дід, як золотий син. 5. Лучче маленька рибка, як великий тарган. 6. Як з лихим квасом, то ліпше з водою, аби не з бідою.

271. Любит, как собака палку.

1. Любить, як собака цибулю. 2. Рад, як сирота трясці. 3. Терпить його, як сіль в оці. 4. Догоджає, як чирякові на роті. 5. Любить його, як хрін в оці.

272. Лыка не вяжет.

1. Галушкою вдавився. 2. Язик, мов повстяний. 3. Говорить, мов блекоти об'ївся. 4. Не тямить голова, що язик лепече.

272а. Из рук все валится.

1. Робить, як мокре горить. 2. Ні куєш, ні мелеш. 3. Береться, наче не своїми руками. 4. З рук паде все.

273. Любишь кататься, люби и саночки возить. Див. **Чтобы рыбки с'есть, надо в воду лезть.**

1. Любиш їздить, люби й саночки возить. 2. Яким мечем воював, таким і поліг. 3. Катюзі по заслузі. 4. Яку голову маєш, ту ж і носи здорова. 5. Скотилась баба з неба, так їй і треба.

274. Мал золотник, да дорог.

1. Мал золотник, та важок. 2. Ворона маленька, та рот великий (...а великий кусок м'яса ковтне). 3. Здається, й мала пташка, та кігті гострі. 4. Мале щеня, та

завзяте. 5. Хоч мале, та натоптуване. 6. Хоч мале, та вузлувате. 7. Малі тілом, та великі духом. 8. Невеликий чорт, та великі яйця несе.

275. Маленький, да удаленький. Див. **Мал золотник, да дорог.**

276. Маслом каши не испортишь.

1. Масло каші не портить. 2. Каші маслом не зіпсуєш. 3. Сметаною вареників не спортиш.

277. Медной посуды – крест да пуговица; рогатой скотины – таракан да жуковица (или **петух да курица). Только и посуды, что сучки в бревнах.** Див. **Богат Мирошка, а животов – собака да кошка.**

278. Мели, Емеля, твоя неделя.

1. Хто багато говорить, той мало творить. 2. Котра корова багато реве, то та молока мало дає. 3. Не мели, як пустий млин. 4. Лепечи що хоч, аби губа не гуляла. 5. Говорить, що слиня до губи принесе. 6. Наказав три мішки гречаної вовни. 7. Там такого наговорив, що і класти нікуди. 8. Оце наказав: три мішки гречаної вовни, та усі три неповні. 9. Що й казати, як нічого слухати. 10. Мовчить, як сорока в гостях.

279. Милые бранятся – только тешатся.

1. За все гаразд, за все добре, що жінка маленька; він поб'є й полає – вона веселиться. 2. Од милого пана не болить і рана. 3. Милого друга мила і пуга.

280. Мне все это трын-трава. Это мне все нипочем.

1. Через голови плює. 2. Йому все дарма. 3. Йому й чорт не брат. 4. Легко, як дурному з гори збігти. 5. Легко, як п'яному з гори котитись. 6. Як трава на гостру косу.

280а. Трын-трава. Див. **Мне все это трын-трава.**

281. Много будеш знать, скоро состаришься.

1. Як багато будеш знать, то скоро зостарієшся. 2. Не питайся, бо старий будеш. 3. Більш будеш знати, менш будеш спати. 4. Хто багацько знає, той мало має.

282. Молчит, как воды в рот набрал.

1. Мовчить, наче води набрав у рот. 2. І пари з рота не пустить. 3. Заціпило йому язик. 4. Мовчить, як стіна. 5. Як овечка, не скаже ні словечка. 6. Ні чичирк, і дух притаїв.

283. Море переплыть, не поле перейти. Див. **Жизнь прожить – не поле перейти.**

284. Моя хата с краю, ничего не знаю (укр.).

1. Про мене – нехай вовк траву їсть. 2. І сном, і духом не знаю. 3. Не журиться Онтін об тім: батько вмирає, а він блини вминає. 4. Моя хата з краю – нічого не знаю.

285. Мыло серо, да моет бело.

1. Чорна корова – біле молоко. 2. Лазня в калу стоїть та людей миє. 3. Хоч ряба на виду, так маслаки доладу. 4. Не великий чорт, а великі яйця несе.

286. Мягко стелет, жестко спать. Див. **Волк в овечьей шкуре.**

1. М'яко постелить, а твердо спати. 2. Добре говорить, а зле творить. 3. Без мила в душу лізе. 4. Дивиться лисицею, а думає вовком. 5. У вічі, як лис, а за очі, як біс.

287. На бедного Макара и шишки валятся.

1. Бідному Савці нема долі ні на печі, ні на лавці: на печі печуть, а на лавці січуть. 2. У сусіда дочок сім, то й доля всім: у мене одна й тій долі нема. 3. Як вели ведмедя до меду, то вуха урвали; а як тягнули од меду, то урвали й хвіст.

288. На безрыбье и рак рыба. В лесу и медведь архимандрит. За неимением гербовой, пишут и на простой.

1. В степу й хрущ м’ясо. 2. На безлюдді й дяк чоловік. 3. На безвідді (на безлюдді) й рак риба. 4. На безриб’ї і рак риба, на безлюдді й Хома чоловік. 5. Коли нема пшона, давайте круту варить. 6. Під лихий час і кум за собаку.

289. На бога надейся, а сам не плошай. Див. **Бог то бог, да сам не будь плох.**

1. На бога складайся, розуму ж тримайся. 2. Бога взивай, а руки прикладай. 3. Богу молись, а сам стережись. 4. Богу молись, а до берега гребись. 5. Людей слухай, а свій розум май. 6. Не вважай на врожай, жито сій, то хліб буде. 7. Умирать готуйся, а хліб паши. 8. Надія в бозі, коли хліб у стозі.

290. На брюхе шелк, а в брюхе щелк.

1. На пану шовчок, а в животі щовчок; а в мене хоч свита, та душа сита.

291. На вкус и на цвет товарища нет.

1. Той хоче гарбузів, а той гурків. 2. Хто до кого – а я до Параски.

292. На воде вилами писано.

1. Це ще вилами писано, а граблями скороджено. 2. Не все тому правда, що в пісні співають.

293. На воре шапка горит.

1. На злодію шапка горить (а він собі: хвать за голову). 2. Хто порося вкрав, у того в ушах пищить.

294. На всех зверей похожа. Красавица – все лошади пугаются.

1. Як вигляне в окно, то три дні собаки брешуть, а одна придивилась, то й сказилась.

295. На всякое хотенье есть терпенье.

1. Як кортить, то й бог простить. 2. Треба розумом надточити, де сила не візьме. 3. Є сало, та не для кота. 4. Наставляй ширше, а то, бач, нікуди сипать.

296. На всякое чиханье не наздравствуешься.

1. На всякий чмих не наздоровкаєшся. 2. На кожний гук не обгукаєшся.

297. На деньгах нет знаку (т.-е. **не узнаешь, как или кем они нажиты).**

1. Гроші не пахнуть. 2. Гроші всігди хороші. 3. Грошам лиця немає.

298. Надоел хуже горькой редьки.

1. І ладаном не викуриш. 2. Пусти чорта в хату, то він і на піч залізе. 3. Нехай тобі сто чортів і сіра свитка. 4. Нападись на кого багатшого, чи не дасть хто копійки або шага. 5. Став мені сіллю в оці. 6. Став мені хріном у носі. 7. Але ж дався він у знаки. 8. Допекла гірш од сирої кваші. 9. Нагадав козі смерть, вона що ступить, то і п..дь. 10. Таке уїдливе. 11. Не стій над моєю душею. 12. Ходить, як корова за телям. 13. Як хвостик, позаду бігає. 14. Без Гриця і вода не освятиться. 15. Одчепись од мене – глянь на бога.

299. Назвался груздем – полезай в кузов. Див. **Взялся за гуж – не говори, что не дюж. С волками жить – по-волчьи выть.**

1. Обізвався грибом – лізь у кіш. 2. Знала, нащо грала. 3. Знала кобила, нащо віз била (щоб новий був). 4. Знав кінь, нащо оглоблі бив. 5. На те піп посвятився, щоб по церкві крутився.

300. На зеркало неча пенять, коли рожа крива.

1. Сама в гріхах, як у реп'яхах, а ще й людей судить. 2. Не поможе ні мило, ні вода, коли така врода. 3. Якого пива наварили, таке й пийте. 4. Зробив петлю на свою голову. 5. Хто каші наварив, той мусить і ззісти. 6. Не бачить сова, яка сама. 7. Мовчи сяка, бо й ти така.

301. На ловца и зверь бежит.

1. На стрільця і звір біжить. 2. Багатому й чорт яйце несе. 3. На мельника вода робить. 4. На чумака й дерево похилилося. 5. Кому щастя, тому й півень несеться.

302. На миру и смерть красна.

1. У гурті, то й смерть не страшна. 2. Гурт зробить – гурт і ззість. 3. В гурті й куліш з кашею їсться. 4. Громада – великий чоловік. 5. Поздоров, боже, громаду – а бог буде аби-коли.

303. На нет и суда нет.

1. Чого нема, то й бог не візьме. 2. З голого, як з святого, не візьмеш нічого. 3. Нема й на сміх. 4. Тут було, вертілося, чорт знає, де ділося.

304. На охоту итти, собак кормить.

1. Не тоді хортів годувать, як на влови їхать. 2. Не тоді коня сідлати, як треба сідати.

305. Написано черным по белому.

1. Чорним по білому написане.

306. На свой аршин не меряй.

1. Хто сам такий, то й на другого кладе знаки.

307. Насильно мил не будешь.

1. Силованим волом не доробишся. 2. Проти сили й віл не потягне. 3. Не можна нелюба любить.

308. На то и щука в море, чтоб карась не дремал.

1. На те щука в морі, щоб карась не дрімав. 2. На те бог дав голову, щоб посторонок не ссунувся. 3. На те в церкві кілочки, щоб шапки вішать.

309. Науки юношей питают, отраду старцам подают.

1. Вченому і чорт яйце несе. 2. Наука не лізе на бука, лише на чоловіка. 3. Старі покрутились, а молоді навчились. 4. Старі крутяться, а молоді вчаться.

310. Начал „во здравие", а кончил „за упокой".

1. Почав «во здравіє», а звів «за упокой». 2. Почне про воли, а кінчає про голуби.

311. На чужой каравай рта не разевай.

1. На чужий коровай очей не поривай (а свій май). 2. В чуже просо не тич носа. 3. Бабина гривня – всім людям дивна. 4. На чуже пшонце укріпцю не приставляй. 5. Чужий кожух не гріє. 6. Завидно, що в когось видно. 7. Як чужими пирогами та

свого батька поминать. 8. Не бери, де не положив. 9. Лучче своє личко, як чужий ремінець. 10. Лучче свої воші бити, ніж чужі гроші лічити. 11. Всяк ласий на чужі ковбаси.

312. На чужой роток не накинешь платок.

1. На чужий роток не накинеш платок. 2. Чужий рот не хлів – не зачинити. 3. Рот не город – не загородиш. 4. Сріблом ушей не завісиш. 5. Людям язика не зав'яжеш.

313. Наша взяла, хоть и рыло (морда) в крови.

1. Хоч пика в крові, та наша (наше) взяла (взяло). 2. Хоч насподі лежатиму, так увічі плюватиму. 3. Мене понесли як пана, а він побіг як собака.

314. Наша горница с богом не спорница (на дворе тепло – и у нас тепло; на дворе холодно – и у нас холодно).

1. Наша горниця з богом не спориться. 2. Наша хата з богом не спориться: як надворі тепло, то й у нас тепло, як надворі холодно, й у нас холодно. 3. Живеш, як у решеті: відки вітер подме, то повні хати. 4. Там тепло, як у вусі.

315. Наше счастье – дождь да ненастье. Наше счастье – решето дырявое. Наше счастье – вода в бредне. Наше счастье – комом слежалось. К нашему берегу не привалит хорошее дерево.

1. До нашого берега що не пристане, як не кізяк, то тріска. 2. Щастя, як трясця, на кого схоче, на того і нападе. 3. Щастя, як трясця, на кого нападе, того і трусить. 4. Пішло щастя в ліс по пруття. 5. Наше щастя – як тієї курки, що качата водить.

316. Нашла коса на камень.

1. Добрий та на доброго наскочив: один другому не видасть. 2. Натрапила (наскочила) коса на камінь, та камінь не подається. 3. Наскочив чорт на біса. 4. Наскочив удівець на вдову. 5. Лаяла, лаяла, насилу все село перелаяла.

317. Не боги горшки обжигают.

1. Не святі горшки ліплять, а такі ж люди, як і ми, грішні. 2. Учений, а кобили не запряже. 3. Вони не вчені, нічого не знають, чвалаями ходять, а бісів проводять.

318. Не будет пахотника, не будет и бархатника.

1. Коли б не хлоп, не віл – не було б панів. 2. Коли б пан за плуга взявся, то і світа б одцурався.

319. Не бывать бы счастью, да несчастье помогло.

1. Не бачив гіркого, не бачить і солодкого. 2. Так воно прилучилося, що щастя за біду зачепилося. 3. Полегшало батькові к смерті. 4. Не знаєш, де знайдеш. 5. Нема нічого без але. 6. Дасть бог лихо, то дасть і розум.

320. Не было ни гроша, да вдруг алтын.

1. Із грязи у князі. 2. Бог як схоче, то із грязи поставить у князі. 3. Щастя, як трясця, кого схоче, того й нападе. 4. Упав у гаразд, як муха в сметану. 5. Упав у гаразд, як сливка в болото. 6. Упав у добро, як у тісто.

321. Не было печали, так черти накачали.

1. Не мала баба клопоту, та купила порося (порося у квік, а баба у крик). 2. Не мала дівка лиха, так Каленика привела. 3. Не мав лиха, та оженився на свою голову.

322. Не в бровь, а прямо в глаз.

1. Не в брів, а в око. 2.Приткнув, як ужа вилами.

323. Не видать тебе этого, как своих ушей.

1. Матимеш, як рак свисне. 2. Дізнаєшся, по чім ківш лиха. 3. Не побачиш цього, як своєї потилиці. 4. Де вже нашому теляті та вовка піймати. 5. Не довелося свині на небо дивитись. 6. Жди, море, погоди. 7. Тоді добудешся, як о Петрі вода замерзне.

324. Не в своей тарелке. Чувствуешь себя не по себе.

1. Сидить ні в сих, ні в тих, як собака в човні. 2. Як мила ззів. 3. У сірка очей позичає. 4. Не зна, на яку ступить.

325. Не в свои сани не садись. Див. **Беда, коль пироги начнет печи сапожник, а сапоги тачать пирожник.**

1. Не в свої сани вліз. 2. І чого б я ліз туди, куди не треба. 3. Не замітай чужої хижі – дивися, чи твоя заметена. 4. Лучче б глядів свого носа, ніж чужого проса. 5. Не пхайся, де тебе не треба. 6. Кому-кому, а куцому зась. 7. Не в свої штани убрався. 8. Коли не Кирило, то не пхай там рило. 9. Щоб лиха не знати, треба своїм плугом та на своїй ниві орати.

326. Не все коту масленица, будет и великий пост.

1. Не все котові масниця, буде й великий піст. 2. Минулася котові масничка. 3. Нема тієї курочки, що несла золотії яєчка. 4. Не довелось свині на небо дивитись. 5. Прийде і на пса колись зима. 6. Носив вовк овець, понесли і вовка. 7. Піп людей хова, сховають і попа.

327. Не все то золото, что блестит.

1. Твоя слава велика: сім сіл – один віл. 2. Не все добре, що смакує. 3. Славні бубни за горами, а прийдеш ближче – собача шкура.

328. Не всякому слуху верь.

1. Не всякому слуху вір. 2. І новина-то така – бодай не чуть. 3. Люди собаки – вони скажуть, що й на вербі груші ростуть. 4. Люди собаки – чого не набрешуть. 5. Не все те переймати, що на воді пливе.

329. Не виноси сора из избы.

1. Замотати, зав'язати та й нікому не казати. 2. Утрись і запрись, щоб ні сич, ні сова не знали. 3. Як камінь у воду, так жеби з твого дому не вийшло нічого непотрібного. 4. Побалакаєш, як у піч укинеш.

330. Не дал бог свинье рог, всех людей переколола бы. Кабы свинье рога – всех бы со свету сжила. Бодливой корове бог рог не дает.

1. Не дай, боже, свині роги, всіх людей поколе. 2. Видів біг, що не дав свині ріг. 3. Якби йому довгий хвіст, то сам би собі боки повідбивав. 4. Не дав бог жабі хвоста, а то б усю траву потолочила.

331. Не до жиру, быть бы живу.

1. Не до жиру, аби живу. 2. Не до поросят свині, коли свиню смалять. 3. Аби душа сита та тіло не наго. 4. Захотів пишно... аби затишно.

332. Не живи, как хочется, а живи, как можется.

1. Не все те зробиться, що на думці згодиться. 2. Не так воно робиться, як нам хочеться. 3. Еге, якби то так! 4. Якби так малось, як не мається, так що б то було. 5. Ба, коли б то сліпий очі мав! 6. Коли б не пліш, і чола б не було.

333. Не житье, а масленица. Живет, припеваючи.

1. Йому й чорт яйця несе. 2. Гуляє, як риба в морі. 3. Заліз, як муха в патоку. 4. Довелося свині неба побачити. 5. Плаває, як вареник у маслі. 6. Плаває, як пампух в олії.

334. Не загребай жар чужими руками. Любит чужими руками жар загребать. Див. **Чужими руками жар загребать.**

1. Чужими руками добре жар загрібать. 2. Чужими руками добре гада ловити. 3. Чужим потом не нагрієшся. 4. Чужим питвом весілля не одбудеш. 5. В чужій кошарі овець не розплодиш. 6. На чужому коні далеко не поїдеш. 7. Проханим конем не наробишся.

335. Не за то бьют, что зачем украл, а за то бьют, что вперед не воруй.

1. Не в тім сила, що кобила сива, а в тім, що не везе. 2. Не в тім хороша, що чорнোброва, а в тім, що діло робить. 3. Не на те козак п'є, що є, а на те, що буде. 4. Не за те бито, що ходила в жито, а за те, що дома не ночувала.

336. Незваний гость хуже татарина.

1. Непроханий гість гірше татарина. 2. Незваному гостю місце за дверми. 3. Гарні гості, та не в пору. 4. Дорогі гості, та в середу трапились. 5. Під лихий час і кум за собаку.

337. Не знаєшь, где найдешь, где потеряешь. Див. **Кабы знать, где упасть, так соломки бы подостлал.**

1. Не знайдеш, звідки на тебе впаде. 2. Щастя, як трясця, на кого схоче, того й нападе. 3. Не стямишся, відкіль лихо складається.

338. Не зная броду, не суйся в воду.

1. Не спитавшись (питавши) броду, не сунься у воду. 2. Не суйся прожогом у воду. 3. Не розмовившись з головой, до чогось иншого не важся. 4. Не спитавши голови, не лізь, до ніг. 5. Де не можна перескочити, то треба перелізти. 6. Де не стає вовчої шкури, настав лиса. 7. З сокирою не лізь туди, де пила не була.

339. Не имей сто рублей, а имей сто друзей.

1. Не так тії сто братів, як сто друзів. 2. Не май і сто рублів, та одного друга. 3. У друга вода солодча вражеського меду.

340. Не клади пальца в рот – откусит. Див. **Пальца в рот не клади – откусит.**

1. Межи двері пальця не клади. 2. Не клади пальця в рот, бо одкусить. 3. Не клади в рот руки без рукавиці. 4. Становиться, як окунь проти води. 5. Хоч прив'яжи, то одгризеться. 6. Це таке, що не вступить ні кінному, ні пішому.

341. Не красна изба углами, а красна пирогами.

1. Коли є хліба край, то й під вербою рай. 2. Як хліба край, то й в хліві рай.

342. Некуда головы приклонить.

1. Ні ножа, ні образа – ні зарізатись, ні помолитись. 2. Тиняються, як старець попід тинню. 3. Великий світ, та нема де дітись.

343. Не ладно скроен, да крепко сшит.

1. Хоч не в лад, та широко ступає. 2. Хоч смердить, коли смак має. 3. Хоч погано баба танцює, та довго. 4. Молоде орля, та вище старого літає. 5. Понура свиня, а глибоко риє. 6. Хоч не гладко, аби міцно.

344. Не лыком шит.

1. І моя душа не з лопуцька. 2. І я колись під школою ночував.

345. Не любо – не слушай, а врать не мешай.

1. Рот не город – не загородиш. 2. Хто бреше, тому легше, а хто віри не йме, того в сук зогне. 3. Бреше, як шовком шиє.

346. Не мечите бисера перед свиньями.

1. Свиням золоту гору – та й ту рознесуть. 2. Порожнього міха не надуть, коли скрізь дірки йдуть.

347. Не мытьем, так катаньем.

1. Не києм, то палицею.

348. Не нашего поля ягода.

1. Не нашого поля ягода. 2. Не нашого пера пташка. 3. Не того тіста книш. 4. Похожий, як сова на яструба. 5. Не нашого полку, іди собі к вовку. 6. То люди не нашої й хати. 7. Не нашого села прихожани. 8. О, широкого поля ягода – нам нерівня.

349. Не обманеш, – не продаш.

1. Нам, крамарям, як не забожитись, так і не розжитись. 2. Хвалячи продати, а гудячи купити.

350. Не на того наскочил. С чем нагрянул, с тем и отпрянул.

1. Не дам собі в кашу наплювати. 2. Хоч насподі лежатиму, а в вічі плюватиму. 3. І я з зубами родився. 4. Йому й чорт не брат.

351. Не плюй в колодец – пригодится воды напиться.

1. Не плюй в криницю – трапиться (доведеться) води напиться. 2. Підождіть, прийде коза до воза сінця просить. 3. Не зарікайся красть, а як бог дасть (як хто скаже – не попрошу, мовляв). 4. Як напився, то до криниці задки обернувся.

352. Не по деньгам товар. Не по товару деньги.

1. Це, бач, мені не по пір'ю. 2. Купив би, та купила немає. 3. Заправив та й не взяв.

353. Не подливай масла в огонь.

1. Огня огнем не потушиш, а шукай води. 2. Не шукай моря – в калюжі втопишся.

354. Не подмажешь, не поедешь.

1. Без мастила нема діла. 2. Суха ложка рот дере. 3. Сухий кусок горло дере. 4. Треба підмазати, щоб не рипів. 5. Хто мастить, тому віз не скрипить. 6. Хто маже, той і їде.

355. Не пойман – не вор.

1. Хто втік, той і прав. 2, Не піймавши, не кажи, що злодій. 3. Не кажи «злодій», поки за руку не вхопив. 4. Тяжко там украсти, де газда (хазяїн) сам злодій.

356. Не по коню, да по оглобле. Див. **Коли не по коню, то по оглобле.**

1. Не по коню, та по оглоблях. 2. Хазяйська курка комірницькій (або панській) корові ногу переломила. 3. Як нема на кого, то на жінку. 4. На того вина, кого вдома нема.

357. Не ровен час. Всяко бывает. Чего доброго. Див. **Чем чорт не шутит.**

358. Не родись богатый, а родись счастливый. Не родись ни хорош, ни пригож, родись счастлив.

1. Грошей багацько на світі, а щастя мало. 2. Не родись багатий та вродливий, а родись при долі та щасливий. 2. Що ті й гроші, як чортма нічого в голові. 4. Не родись у платтячку, а родись у щастячку.

359. Не рой другому яму – сам в нее попадешь.

1. Хто під ким яму копає – то в ню впадає. 2. Не копай другому ями, бо сам упадеш.

360. Не смейся чужой беде – своя нагряде.

1. Чуже лихо за іграшку, а своє за хрін. 2. Чужий біль нікому не бачить. 3. Людям сміх, а мені плач. 4. Смішки з попової кішки, а як своя здохне, то й плакатиму. 5. Не смійся з людей нині, бо завтра люди з тебе будуть сміятись. 6. Що собі не мило – і людям не зич.

360а. Не стоит выеденного яйца.

1. За онучу збивати бучу. 2. Війна посеред гайна.

361. Не суйся наперед отца в петлю (укр.).

1. Поперед батька в пекло не лізь. 2. Не хапайсь перед батька в пекло.

362. Не сули журавля в небе, дай синицу в руки.

1. Не сули журавля в полі, та давай синицю в руки. 2. Лучче синиця в жмені, ніж журавель у небі. 3. Як мать сліпу кобилу водить, так краще пішки ходить. 4. Як мать з кислим молоком, то лучче з водою. 5. Як мати ногам кланятись, то лучче голові. 6. Як маєш кланятись лаптю, то лучче поклонись чоботу. 7. Як погано орати, то лучче випрягати. 8. Лучче солов’я в рот, ніж журавель в год. 9. Лучче нині горобець, як завтра горобець.

363. Нет дыма без огня.

1. Де не горить, там ся не курить. 2. Де верба, там і вода.

364. Не тем час дорог, что долог, а тем, что короток.

1. Не тим час дорогий, що довгий, а тим, що короткий.

365. Не так страшен чорт, как его малюют (укр.).

1. Вовк не такий лихий, як страшний. 2. Медвідь який, а й то кільце в губу вправляють. 3. Страшен і вовк, та на ліс дивиться. 4. Не такий страшний чорт, як його малюють.

366. Не ударим лицом в грязь.

1. Не дам з себе насміятись. 2. Не дамся в кашу наплювати.

367. Не хвались, идучи на рать, а хвались, идучи с рати.

1. Не хвались, ідучи на торг, а хвались, ідучи з торгу. 2. Не кажи гоц, поки не перескочиш. 3. Поки хвалько нахвалиться, будько добудеться. 4. Наперед невода

риби не лови. 5. Ще не зловив, а вже скубе. 6. Де той у бога Великдень, а він уже з крашанками. 7. Поки сонце зійде, роса очі виїсть.

368. Не хватает пороху.

1. Плив, плив, та й на березі й утонув. 2. Чхали, чхали, та на степу й ночували. 3. Увірвався бас. 4. Уже йому увірвалось. 5. Докотив до самого краю. 6. Не утнеш, Аврааме, Ісаака, бо порох замок.

369. Нечем крыть.

1. Маком сів. 2. Клямка запала. 3. Нема тієї драбинки, щоб до неба долізти. 4. Не утнеш, Каїне, Абля, бо тупая шабля. 5. Оттепер ні до торгу, ні до жінки. 6. Поживився, як пес макогоном. 7. Згоріла хижка, згоріла книжка – нічим ворожить.

370. Нешто я у бога теленка украл, что меня все обходят (укр.).

1. Хіба я в бога теля вкрав, що мене всі цураються.

371. Ни богу свечка, ни чорту кочерга. Див. **Ни рыба, ни мясо.**

1. З нашого Захарка ні богу свічка, ні чортові угарка. 2. Ні богові свічка, ні чортові ладан. 3. Не вміє кішці хвоста зав'язати. 4. Молодець, як печений горобець. 5. Ні сюди Микита, ні туди Микита.

372. Ни в мать, ни в отца, а в прохожего молодца.

1. Чий бик ні плигав, теля наше. 2. Похожий, як сова на яструба. 3. Та рожа, та не та кожа.

373. Ни дна, ни покрышки, ни от беды передышки.

1. О, щоб йому ні дна, ні покришки.

374. Ни кола, ни двора. Ни под себя, ни на себя.

1. Ні кола, ні двора. 2. І кішки в хаті нема. 3. І хліба шматка дасть-бог. 4. Вони такі убогі, що землю держалном міряють, а худобу – ложкою.

375. Ни отдыху, ни сроку.

1. Б'ють і плакать не дають. 2. Ніколи й носа втерти. 3. З клопоту болить голова. 4. З клопоту великого подуріли. 5. На всі заставки хватає. 6. Крутиться, як ведмедик у млині (невеличке колесо, що зверху падає на його вода).

376. Ни рыба, ни мясо. Див. **Ни богу свечка.**

1. Ні риба, ні м'ясо і в раки не годиться. 2. Ні пес, ні баран. 3. Ні брат, ні сват. 4. Ні гріє, ні знобить. 5. Од одного берега одстав, та до другого не пристав. 6. Ні в тин, ні в ворота. 7. Ні швець, ні жнець, ні чорзна що.

377. Ни с места. Ни тпру, ни ну.

1. Ні тпру, ні ну. 2. Ні взад, ні вперед. 3. Ні в кут, ні в двері. 4. Ні в тин, ні в ворота. 5. Ні до ліса, ні до біса. 6. Ні сюди, ні туди. 7. Ні к селу, ні к городу.

378. Новая метла хорошо метет.

1. Молоде – золоте, а старе – гниле. 2. Первий кус усьому голова. 3. Первий шматок ззісти у смак, а другий вже не так.

379. Ноготок увяз – всей птичке пропасть. Див. **Коготок увяз – всей птичке пропасть.**

380. Носится, как курица с яйцом.

1. Носиться, як дурень з ступою. 2. Носиться, як дурень з писаною торбою. 3. Носиться, як кіт з оселедцем. 4. Розносився, як чорт з бубном. 5. Величається, як чумацька воша.

381. Ночью все кошки серы.

1. Вночі всі коти бурі, а всі корови сірі. 2. На одній сіножаті і віл пасеться, і бузько жаби ловить. 3. На весіллю всі свати, на христинах – всі куми. 4. І сюди боляче, і туди гаряче.

382. Ну, гуляй на полтину.

1. Гулять, так гулять: бий, жінко, ціле яйце в борщ. 2. Коли ласувать, то ласувать – бий, жінко, ціле яйце в борщ. 3. Лупи, козак, яйця по цілому на день.

383. Нужда научит калачи есть.

1. Навчить біда з салом коржі їсти.

384. Нужда скачет, нужда плачет, нужда песенки поет.

1. Неволя й плаче, неволя й скаче. 2. Навчить біда з салом коржі їсти. 3. За нужди козак жениться, по неволі дівка заміж іде. 4. Скачи, враже, як пан каже.

385. Нужно, как мертвому кадило. Див. **Нужен, как пятое колесо в телеге.**

1. Не поможе мертвому кадило. 2. Не поможе бабі кадило, коли бабу сказило.

386. Нужен, как пятое колесо в телеге. Див. **Нужно, как мертвому кадило.**

1. Треба, як п'ятої ноги собаці. 2. Треба, як болячки на лоб. 3. Треба, як п'ятого колеса. 4. Приходиться, як п'яте колесо до воза. 5. Йому так треба, як мені ні. 6. Так тобі треба, як мені лиха. 7. Так треба, як волосся в паністару. 8. Як єсть, то розійдеться, а нема, то обійдеться. 9. То так потрібне, як дзюра в мості. 10. Рости псу трава, коли кобила здохла.

387. Обещанного три года ждут.

1. Обіцяв бог дати, тільки казав заждати. 2. Казав пан, кожух дам, та слово його тепле. 3. Обіцяла, та не зав'язала. 4. Надіявся дід на обід, та без вечері ліг спати. 5. Пождіть, діти, поки біг на кисіль шкурку натягне. 6. Ждали, ждали, та й ждання погубили.

388. Овчинка выделки не стоит. Див. **Игра не стоит свеч.**

1. Шкурка вичинки не варт. 2. Не стала шкірка за виправку.

389. Один в поле не воин. Див. **Одна головня и в печи гаснет, а две и в чистом поле дымят.**

1. Де робить купа, не болить біля пупа. 2. Копа переможе й попа. 3. Громада – великий чоловік. 4. Більше громада, як одна баба. 5. Більший чоловік громади, як пан.

390. Один с сошкой, а семеро с ложкой.

1. Мельники до готової муки. 2. Готовеньке і кішка ззість. 3. Корову тримав, а хтось другий молоко ззідає.

391. Одна голова не бедна.

1. Добре тому хто вдвох.

392. Одна головня и в печи гаснет, а две и в чистом поле дымят. Див. **Один в поле не воин.**

393. Одна ласточка не делает весны.

1. Одна ластівка не робить весни. 2. Єдин цвіт не робить вінка.

394. Одним миром мазаны. Див. **Одного поля ягода.**

1. Обоє рябоє. 2. Ворон ворону ока не виклює. 3. Собака собаці хвоста не одкусить. 4. Родом кури чубаті. 5. Зійшовся Яким з таким. 6. Сміється горшок з кітла, а обидва чорні. 7. Насміявся кулик болоту, та й сам туди ж. 8. Той же Савка, та на других санках.

395. Одного поля ягода. Див. **Одним миром мазаны. Рыбак рыбака видит издалека.**

1. Одного тіста книш. 2. З одного сукна ґудзики. 3. Який їхав, таку стрів.

396. Око за око, зуб за зуб.

1. Зуб за зуб стялися. 2. Дар за дар, слово за слово.

397. Он у него последние животы выматывает. Он у него последнюю душу тянет.

398. Орать благим матом.

1. Пустив на всі заставки. 2. Оце вжарив, аж небові жарко.

399. Остатки сладки.

1. Що на дні, те найсолодше. 2. Їжте, діти, ситу – на дні патока буде. 3. Погано п'ється, тільки в чарці не зостається. 4. Сьорбайте, хлопці, юшку, а риба насподі.

400. Острят на меня зубы. Див. **В наш огород и каменья бросают.**

1. Е, вже на мене зуби гострять. 2. Риє, та й риє на мене. 3. Як почав на мене ямку гнать, як почав, та і вкопав. 4. Часник гризуть на мене (лихе щось у їх на думці проти мене). 5. Він такий на його добрий, що в ложці води утопив би.

401. От греха не уйдешь.

1. Не зарікайся красть, а як бог дасть. 2. Зарікалася свиня кізяк їсти, коли біжить, аж троє лежить.

402. От добра добра не ищут. Див. **Из огня да в полымя.**

1. Добра добувши, кращого не шукай. 2. Не треба плахти, що і в запасці гарно. 3. Лучче маленька рибка, як великий тарган. 4. Лучче живий хорунжий, ніж мертвий сотник.

403. Отольются волку овечьи слезки.

1. Одізвуться вовкові коров'ячі слізки. 2. Тривай, це йому рогом вилізе. 3. Прийде і на пса колись зима.

404. Отпусти душу на покаяние.

1. Згляньтеся. 2. На бога глянь. 3. Рятуйте хто в бога вірує.

405. От судьбы не уйдешь. Сколько кобылке не прыгать, а быть в хомуте. Див. **Чему быть, того не миновать.**

1. Неволі й конем не об'їдеш. 2. Лиха доля й під землею надибає. 3. І пити – вмерти, і не пити – вмерти, так лучче вже пити вмерти. 4. Лягай долі на своїй долі. 5. Поліпшало батькові к смерті. 6. Коли на те піде, то і серед битого шляху поламається.

406. От сумы да от тюрьмы – никто не отрекайся.

1. Не зарікайся бути в старцях. 2. В старці пугою не вгнати, а з старців калачем не виманиш. 3. Цілий вік з торбою не сварився.

407. Отчего казак гладок? Поел да на бок (укр.).

1. Чому козак не гладок? Попоїв та на бок. 2. Чого козак гладкий? Наївсь, заснув, та й нема гадки.

408. Охота пуще неволи.

1. Охота гірше неволі. 2. Охочого не вняти.

409. Охота смертная, да участь горькая.

1. Хотіла баба вирви – та насилу сама вирвалась. 2. Хотіла баба видри – та насилу сама видралась. 3. Повадився глечик по воду ходить – там йому і голівку положить.

410. Очки втирает.

1. За шкуру сала заливає. 2. Смаленого дуба плете. 2. Бреше, як шовком шиє. 4. Туманити світу.

411. Палка о двух концах: и туда, и сюда.

1. Палиця два кінці має. 2. У кия два кінці: єдин буде на мені, а другий по комусь иншому. 3. Не той козак, що поборов, а той, що вивернувся.

412. Пальца в рот не клади – откусит. Див. **Не клади пальца в рот – откусит.**

1. Не стромляй пальців між двері, бо прищепнуть. 2. Не лізь, куди голова не влізе.

413. Пар костей не ломит.

1. Пар кості не ломить.

414. Паршивая овца все стадо портит.

1. Одна паршива овечка всю отару поганить. 2. Паршива вівця все стадо паскудить. 3. Др....вая корова все стадо об...ще. 4. З яким пристаєш, сам таким стаєш. 5. Хто з псами лягає, той з блохами встає. 6. Від диму закоптишся, від води замочишся, а часом і зовсім утопишся. 7. Коло води ходивши, не можна, щоб не замочитися. 8. Тим бочка смердить, чим налита. 9. Чим горщок накипів, тим буде смердіти.

415. Первый блин, да комом.

1. Першу дитину в бур’ян закидають. 2. Перші щенята за пліт кидають. 3. Перші коти за плоти.

416. Переливать из пустого в порожнее.

1. З пустого в порожнє переливає. 2. Після тієї, та знов тієї. 3. Кидаєш словами, як пес хвостом. 4. Бесіди багато, а розуму мало.

417. Перемелется – мука будет.

1. Перемелеться лихо – добре буде. 2. Буде добре, як мине зле. 3. Умреться, так все минеться. 4. Що ж робить – треба жить: душа не пташка, не виженеш. 5. Кріпиться, як диня на морозі.

418. Пеший конному не товарищ. Див. **Гусь свинье не товарищ.**

419. Пишет, как курица хвостом.

1. Пише, як сорока лапою. 2. Писав писака, читав собака.

420. Плакать крокодиловыми слезами.

1. Розжалобивсь, як вовк над поросям: від'їв ніжки та й плаче.

421. Плетью обуха не перешибешь.

1. Шилом моря не нагрієш. 2. Голим задом їжака не задавиш. 3. Пугою обуха не пересічеш.

422. Повадился кувшин по воду ходить, там ему и голову сложить.

1. Пішов глечик по воду, та й голову там положив. 2. Повадився кухоль по воду ходить, поки йому ухо одламали. 3. Унадився, як свиня на моркву. 4. Віщував календар, та в помийницю впав. 5. Таке в'їдливе, що візьми та прямо й наплюй йому серед лоба. 6. Оце пристав, наче вош до кожуха. 7. Держиться, як вош кожуха. 8. Причепився (взявся), як реп'ях кожуха. 9. Учепився, як гріх села. 10. Вчепивсь, як злидні бондаря. 11. Прилип до мене, як шевська смола до чобота. 12. Лізе, як сліпий до тіста. 13. Лізе в вічі, мов оса. 14. Оце так, як та оса межи очі летить.

423. Повинной головы и меч не сечет.

1. Як признався – розквитався. 2. За признання бог прощає. 3. Не буду душі вбивать – буду правду казать. 4. Що ж, винуват – їв гуси. 5. Зараз не вішають, а поперед розсудять.

424. Под другим соусом то же самое.

1. Чи в камінь головою, чи каменем у голову. 2. Одна думка, що за рибу, що за рака. 3. Все однако – що Яким, що Яків. 4. Чи совою в пень, чи совою в дуба, а все сові буба. 5. Не вмер Данило, болячка задавила. 6. Ті ж штани, та назад вузлом.

425. Под лежачий камень и вода не идет.

1. На однім місті і камень обростає. 2. Лежачи й камінь мохнатіє. 3. На похиле дерево й кози скачуть. 4. Смирного й на тім світі б'ють. 6. Вовка ноги годують. 6. Добре вогонь горить, як є чим підпалить. 7. Де грім гуде, там мокне щось (мокне – пожежа). 8. Не було снігу, не було й сліду; став сніг, став і слід. 9. Якби все вовк лежав, то вже б досі і здох.

426. Поживем – увидим.

1. Поживеш дальше, так побачиш більше. 2. Що було, то бачили, а що буде, то побачимо. 3. З посміху люди бувають.

427. Позднему гостю глодать кости.

1. Прийшов гість, та на голу кість. 2. Хто пізно (не рано) ходить, той сам собі шкодить. 3. Опізнився козак, так будеш і так.

428. Полюби меня чорненьким, беленьким всяк полюбит.

1. Полюби мене в чорній, а вже в білій полюбить і аби-хто. 2. Люби мене в чорному, а в білому чорт тебе й просить. 3. Нехай мене полюбить в чорнім, а в біле приберуся, тоді й я сама подивлюся. 4. Поцілуй мене сьогодні, а я тебе завтра, а як забуду, то й так буде. 5. Умри ти сьогодні, а я завтра. 6. Люби мене в середу, а в неділю, як я приберуся, то, може, на тебе й не подивлюся. 7. Лижи мені губоньки, як гіркі, а як солодкі, то й сам я оближу.

429. Помереть – не померла, только время провела. Див. **Говорят, что кур доят.**

1. На Тетяну поговір, що Тетяна вмерла: вона лежить на печі й ноги задерла. 2. Хорий лежить, та без пам'яти хліб їсть. 3. Такий слабий, що тільки під хвіст перцю та на тік. 4. Двоє недужих сіли та й хліб ззіли. 5. Довго ходила, мертва родила. 6. Забула, що недужа, та в солому спать пішла. 7. Назад з корогвами, нема мерця дома, пішов косить.

430. Поминай, как звали. Пиши пропало. Див. **Был да сплыл.**

431. Помрешь – ничего с собой не возьмешь.

1. Скупий збирає, а чорт калитку шиє. 2. Не жалій ухналя, бо підкову загубиш. 3. Скоріш у курки молока випросиш. 4. Змилувався бог над раком, та в заду очі дав.

432. Понимаешь, как свинья в апельсинах.

1. Тямиш, як свиня в дощ. 2. Знаєш ти багато, уночі родившись, та ще й у погребі. 3. Знаєш ти свого батька лисого. 4. Знаєш ти свого батька, який був на шерсть. 5. Знаєш ти в гарбузі смак. 6. Тямиш ти, як їдять та тобі не дають. 7. Знаєш ти за кобилячу голову.

433. По одежде встречают, по уму провожают.

1. Чоловіка по одежі стрічають, а по уму випроваджують.

434. По одежке протягивай ножки.

1. По своєму ліжку простягай ніжку.

435. Попадешься властям в руки – натерпишься муки.

1. Суд не затягає, та й не випускає. 2. Біс та його діти панують в світі. 3. Пан добрий, як отець – взяв корову й скопець; а пані, як мати – казала теля взяти.

436. Попал промеж двух огней. Попал в перекрестную. Попал впросак.

1. Вліз межи молот і ковадло. 2. Ускочив по самі вуха. 3. Опарився, як муха на окропі.

437. Попалася, как кур во щи.

1. Застукали, як Головка в базарі. 2. Ні сюди, господи, ні туди, господи. 3. Упав у біду, як курка в борщ.

438. Попал пальцем в небо (и прибавка: да в самую средину).

1. Попав пальцем у небо, стромляй дальше. 2. Лучив корову, а попав ворону. 3. Попав, як сліпий стежку. 4. Замкнув вовка межи вівці. 5. Вискочив, як голий з маку. 6. Поживився, як пес макогоном. 7. Поживився, як собака мухою. 8. Зловив куцого за хвіст.

439. Попытка – не пытка, спрос – не беда.

1. Спиток (попиток) – не збиток, спрос – не біда. 2. Утік не втік, а побігти можна. 3. Купить не купив, а поторгуватись можна.

440. Попы трутни – живут на плутни.

1. Піп живе з олтаря, а писар з каламаря. 2. Попа одним обідом не нагодуєш. 3. Як сто кіп, так і піп.

441. Посади свинью за стол, она и ноги на стол.

1. Посади свиню за стіл, вона й лапи на стіл. 2. Дозволь собаці лапу на стіл

покласти, то він і цілий втеребиться. 3. Пусти пса під стіл, а він дереться на стіл. 4. Куди ти вдерся на стіл з постолами. 5. Пусти чорта в хату, то він і на піч залізе.

442. По Сеньке и шапка.

1. По синку шапка. 2. По Савці свитка. 3. Яке співання, таке й читання.

443. Последняя у попа жена (да и та попадья).

1. Послідня в попа жінка, а там хоч на шибеницю.

444. После дождика в четверг. Див. **Когда рак свистнет.**

1. Коли рак свисне. 2. Не буде риба раком. 3. Не буде баба дівкою. 4. Не буде з тої муки хліба. 5. Жде, як віл обуха. 6. Не буде з тої кози м'яса. 7. Дочекався чортовой мами. 8. З нього вже не будуть люди. 9. Ждали, ждали та й ждання погубили. 10. Не буде з цього пива ніякого дива. 11. Ждала, ждала та й годі сказала. 12. Не було в зайця хвоста й не буде. 13. Дождалася Великодня, та не їсти яєць. 14. Ждали, ждали та й жданики поїли. 15. На п'ятій неділі вдовиний плуг вийде.

445. Посмотрел, как рублем подарил.

1. Гляне – молоко кисне. 2. Подивився, як шага дав. 3. Дивиться, як собака на висівки.

446. Поспешишь – людей насмешишь. Не спеши на тот свет, там хороших людей нет.

1. Хто спішить, той людей смішить. 2. Оце, нетерплячка бере. 3. Прудка ріка береги розмиває. 4. Швидка робота, як нагла смерть. 5. На один раз не зітнеш дерева. 6. Це не так швидко, як на мертвого сорочку шить. 7. Поспієш з козами на торг. 8. Помаленьку, бо спину зломиш. 9. Де той у бога Великдень, а він уже із крашанками.

447. По усам текло, да в рот не попало.

1. Пожививсь, як собака мухою. 2. По бороді текло, а в рот не попало. 3. Коло рота мичеться, та в рот не попаде. 4. Отак наші галки б'ють, ні з чим додому йдуть. 5. Удалося, як тій Солосі. 6. Плив, плив та на березі й утонув. 7. Облизня спіймав. 8. Ухопив місяця зубами. 9. Ухопив шилом патоки.

448. Похож, как две капли воды.

1. Як одне обличчя, як викапаний. 2. Так як з ока випав (вилитий батько, мати й т. ин.). 3. Вилились, як з воска, в матір.

449. Похож, как свинья на пятиалтынный. Далеко, как небо от земли.

1. Прирівняв кішку до собаки. 2. Походила свиня на коня, тільки шерсть не така. 3. Похожий, як свиня на яструба. 4. Далеко, як небо від землі. 5. Та рожа, та не та кожа.

450. Пошла по масло, а в печи погасло.

1. Пішов по масло, та й в печі погасло. 2. Пошли дурня по масло, то й в печі погасне.

451. Правая не знает, что делает левая.

1. Не знає права, що робить ліва. 2. У городі бузина, а в Києві дядько.

452. Правда глаза колет.

1. Правда очі коле. 2. Сові сонце очі коле. 3. Не любить правди, як пес мила.

453. Пристал, как банный лист.

1. Прилип, як шевська смола до чобота. 2. Пристав, як вош до кожуха.

454. Пришла беда – растворяй ворота.

1. Іде біда – відчиняй ворота. 2. Нещастя ніколи само не приходить. 3. Як одна біда йде, то й другу за собою веде. 4. Біда, та й за біду зачепилася. 5. Біда біду перебуде – одна згине, десять буде. 6. Моє щастя таке, як тої курки, що качата водить. 7. Як піде добро в двір, то само йде; а як піде з двора, то хоч і ворота зачини, то не впиниш. 8. Біди ні продати, ні проміняти – й грім біди не заб'є. 9. Біда не дуда: як стане дуть, то аж сльози йдуть. 10. Упросилися злидні на три дні, та чорт їх і довіку не викишкає. 11. Уклюнулися злидні на час, не виженеш їх і за рік.

455. Проголодаешься, так хлеба достать догадаешься.

1. Голоде, дай їсти. 2. Голод всього навчить. 3. Батьків хліб не навчить. 4. Голодній кумі хліб на умі.

456. Променял кукушку на ястреба.

1. Перебиває бики на барани. 2. Проміняв шило на мило (на швайку). 3. Поправився із кулька в рогожку. 4. Поправився з покутя на лаву.

457. Пропал, как в воду канул.

1. Як у воду впав. 2. Загинув, як марцевий сніг. 3. Нема ані слуху, ані вісти. 4. Й слух запав. 5. Слихом не слихали, й видом не бачили. 6. Нема й чутки, як в яйці замер. 7. Оце пропав, як з мосту упав. 8. Пішов по канун, та там і втонув. 9. Тут було, вертілося, чорт зна, де ділося.

458. Пропал, как швед под Полтавой.

1. Добувся, як швед під Полтавою. 2. Пропав, як собака в ярмарку. 3. Пропав, як сірко в базарі. 4. Пропав ні за цапову душу. 5. Загинув, як руда миша.

459. Против рожна не попрешь.

1. Проти сили й віл не потягне. 2. І риба не плине проти бистрої води. 3. Проти гори піском не сипать. 4. Така вже планида надійшла.

460. Прошел огонь, воду и медные трубы.

1. Перейшов вже крізь сито й решето. 2. Зуби вже на цьому попроїдали. 3. Не з одної печи хліб їв. 4. Не вчи вже мене плакати, я вже добре й сама вмію: не з їдної печи хліба іззіла – я вже знаю віск і воскобоїни. 5. Собака не навчиться плавати, поки не наллється води в ухо. 6. Чим пес старий, тим хвіст твердий. 7. Бачив і горох, і сочавицю. 8. Поспитав вже я і пня, і колоди.

461. Птичка по зернышку клюет и сыта бывает.

1. Курка по зерну клює, та й сита буває. 2. Будь мудрий: натягай маленьку латку на велику дірку.

462. Пуганная ворона и куста боится.

1. Полохлива (лякана) ворона куща боїться. 2. Хто на окропі опарився, і на зимну воду дує. 3. Опарився на молоці, та й на воду студить. 4. Налякав міх, що й торби страшно. 5. Полоханий заєць і пенька боїться. 6. Битому собаці кия не показуй. 7. Десь который добрий христив, що так далеко звертає. 8. Кого гад укусив, той і глисти боїться.

463. Пусть будет по-вашему.

1. Нехай ваше зверху буде. 2. Нехай ваш чорт буде старший. 3. Нехай буде гречка, аби не суперечка. 4. Нехай риба буде рак. 5. Нехай твого батька журавлі, а мого чаплі.

464. Пьяному море по колено, а лужа по уши.

1. П'яному море по коліна. 2. П'яному й коза в золоті. 3. П'яному гори немає – все рівно. 4. Як п'ян, то капітан (пан); а як проспався, то й свині (вівці) збоявся.

465. Пыль в глаза пускать.

1. У хмару заходить. 2. Пишається, як корова в хомуті. 3. Піском очі засипає. 4. Підлазить, як чорт під манастир. 5. Кота в мішку продає. 6. Ману пускає. 7. Взявся під боки, та й думає, що пан.

466. Работать до поту и поесть в охоту.

1. Роби до поту, а їж ув охоту. 2. Хто товче, той хліб пече. 3. Хто добре уйме, той добре несе. 4. Як хто їсть, так і робить.

467. Раз'елся, как вошь, в коросте (в паршах).

1. Роз'ївся, як вош у корості. 2. Добрався, як вовк до кошари. 3. Допавсь, як муха до меду. 4. Оце (хапає), наче собака мухи. 5. Не будь ласий, як попівна заміж.

468. Разливанное море. Где пьют там и льют.

1. Багато, як трави. 2. Як чорт пугою нагнав. 3. Хоч ногою заткни. 4. Хоч греблю гати. 5. І свині не їдять. 6. Кучугура і три обломки.

469. Ранняя птичка носок утирает, а поздняя глаза продирает.

1. Хто пізно встає, тому хліба не стає. 2. Хто рано встає, тому бог щастя дає. 3. Рання пташка зубці теребить, а пізня очиці жмурить. 4. Рання пташка пшеничку клює, а пізня очки дере. 5. Ранні пташки росу п'ють, а пізні слізки ллють.

470. Рано пташечка запела, как бы кошечка не с'ела.

1. Рано пташечка заспівала, як би кішка не ззіла. 2. Ще й на світ не благословилось. 3. Ще чорти навкулачки не бились.

471. Рвет на себе волос. На стену лезет. Взвыл не своим голосом.

1. Волосся з голови рвати. 2. Сирової землі хапатись.

472. Речь – серебро, молчание – золото.

1. Слухай багато, а менше говори. 2. Більш роби, та менше говори.

473. Ржа железо ест, а печаль – сердце.

1. Так гризе, так гризе, як іржа залізо.

474. Риск – благородное дело.

1. Одвага мед п'є. 2. Боятись попа, то у вівтар не йти. 3. Більше разу не вмирати. 4. Як не дасть бог смерти, то чорти не візьмуть.

475. Рожденный ползать летать не может.

1. Який удавсь, такий і згине. 2. Сова хоч би літала попід небеса, то соколом не буде. 3. Хто родився вовком, тому лисицею не бути. 4. Крукові й мило не поможе. 5. З чорної кішки білої не зробиш. 6. Скільки не літай, а все прийдеться на землю падать.

476. Рука руку моет, и обе белы живут.

1. Рука руку миє, щоб білі були. 2. Нога ногу підпирає.

477. Рыбак рыбака видит издалека.

1. Злодій злодія зразу пізнає. 2. Пізнав свій свого. 3. Свій свояка згадав здалека. 4. Кулик кулика бачить здалека. 5. Чумак чумака бачить здалека. 6. Який їхав, таку й стрів. 7. Який їхав, такий поганяв.

478. Рыльце в пуху.

1. Видно, що Ганна млинці пекла – аж ворота в тісті.

479. Сама себя раба бьет, коль нечисто жнет.

1. Сама себе раба б'є, що нечисто жито жне. 2. Він сам собі руку січе. 3. Мужик з печи спав, ніхто його не спихав. 4. Зробив петлю на свою шию. 5. Заварив кашу, так і їж. 6. Бачили очі, що купували – їжте, хоч повилазьте. 7. Купили хріну, треба ззісти. Плачте очі, хоч повилазьте: бачили, що купували – грошам не пропадать.

480. (Дай срок: будем мы и) Сам(и) с усам(и).

1. Ми сами з усами, тільки ніс не обріс. 2. Не такі сосни ми рубали. 3. Не в такому наварювали та виїдали. 4. Не страши кота салом.

481. С больной головы на здоровую.

1. Хто б'ється, а в кого чуб болить. 2. За моє жито та мене ж і бито. 3. Нашим салом та по нашій шкурі.

482. Светит, да не греет.

1. Світить місяць, та не гріє, тільки в бога дурно хліб їсть. 2. Ой, місяцю, місяцю! Світиш, та не грієш – даремно в бога хліб їси.

483. Свой глаз – алмаз. Див. **Своя рубашка ближе к телу.**

484. С волками жить, по-волчьи выть. Див. **Назвался груздем, полезай в кузов. Взялся за гуж, не говори, что не дюж. С кем поведешься, того и наберешься.**

1. Між попами піп, між дяками дяк, віж вовками вий по-вовчи, між свинями хрюкай по-свинячи. 2. Убрався між ворони, і крякай, як вони. 3. Не бери заліза в руки, поки на нього не плюнеш. 4. Куди віє вітер, туди й гілля (люди) гнуться. 5. Хто з псами лягає, той з блохами встає. 6. Тим бочка смердить, чим налита.

485. Своя рубашка ближе к телу. Див. **Свой глаз – алмаз.**

1. Своя пазуха ближче. 2. Своя губа ближче. 3. Всякому своє рило мило. 4. Курка що гребе, то все на себе. 5. Чоловік собі не ворог. 6. Кожний дідько в свою дудку грає.

486. Своя рука – владыка.

1. Кожна ручка собі панночка. 2. Кожна ручка собі горне.

487. Седина в голову, а бес в ребро.

1. Сивина в голову, а чорт в бороду. 2. Волос сивіє, а голова шаліє. 3. Чоловік старіє, а чортяка під бік.

488. Се лев, а не собака.

1. Не вір, муже, своїм очам, лише моїй повісті. 2. Присягалися сліпці, що своїми очами бачили. 3. Се лев, а не собака. 4. Коли не вовк, то дикий голуб.

489. Семеро одного не ждут.

1. Два третього не ждуть. 2. Коли двоє кажуть п’яний, то лягай спати. (То вже вір цьому – чого ще ти коцюбишся, то ж не один хто сказав – громада вирекла).

490. Семь бед – один ответ.

1. Сім бід – один одвіт. 2. Раз козі смерть. 3. Що буде, то буде, а голови не зірвуть. 4. Раз у рік великдень. 5. Один тому час, що батько (Катря, сваха, невістка) у плахті, а мати що-дня, то й дива нема. 6. Пустив на одчай божий.

491. Семь лет мак не родил, а голоду не было.

1. Не вродив мак, пробудем і так. 2. Хіба тільки світа, що в вікні. 3. Пес бреше на сонце, а сонце світить.

492. Семь пядей во лбу.

1. Розумний по коліна в біблії. 2. Тільки зір з неба не знимає. 3. Більше у нього розуму в п’яті, як у тебе в голові.

493. Семь пятниц на неделю.

1. Сім п’ятниць на тиждень. 2. На десяти гілках не вішайся. 3. Де літував, там було й зимувати. 4. І вдома мене не лишай, і в поле не бери. 5. «Мало пирогів» – «Та їж, сучий сину, отам на печі». «Еге, я не хочу. Я думав, що нема». 6. І не вгадаєш (стямишся), відкіль вітер повіє. 7. Або вішайте, або пускайте.

494. Семь раз отмерь, раз отрежь.

1. Тричі міряй, а раз одріж. 2. Забий діру – собака не полізе. 3. Широкі ворота увійти, та вузькі вийти.

495. Семья вместе – и душа на месте.

1. Нема в світі як родина. 2. До свого роду хоч через воду.

496. С жиру бесится.

1. Собаки з жиру казяться. 2. Вівса шкапа ззіла, так і віз побила.

497. Сиденьем (или **стоянием) города берут.**

1. Люди посіявши та ждуть. 2. Терпи горе – пий мед. 3. Терпи козак – отаманом будеш.

498. Сидеть на екваторе (Флотск. **Быть без гроша широта – ^{00}).**

1. На екваторі сидіти.

499. Сиди у моря да жди погоды.

1. Жди, жди, погоди. 2. Люди посіявши та ждуть. 3. Їж, козо, лозу, коли сіна немає. 4. На п’ятій неділі вдовиний плуг вийде.

500. Сила солому ломит. Див. **Плетью обуха не перешибешь.**

1. Проти гори піском не сипать. 2. Пугою обуха не пересічеш. 3. Сила солому ломить.

501. Сильнее кошки зверя нет.

1. Нема понад попову свиню. 2. Нема як та попова свиня. 3. На то циган матку б’є, щоб його жінка боялась.

502. С кем поведешься, того и наберешься. Див. **С волками жить, по-волчьи выть.**

503. Сколько душе угодно. Есть все, что угодно душеньке. Див. **Нет только птичьего молока.**

1. Добре чорту в дудку грати, сидячи в очереті: одну зломить, другу виріже. 2. Де можна лантух, там торби не треба. 3. В ліс дров не возять. 4. Хоч греблю гати. 5. Хоч гать гати.

504. Скоро сказка сказывается, да не скоро дело делается.

1. Легше говорити, ніж зробити. 2. Не так хутко робиться, як мовиться. 3. Що надто, того й свині не їдять. 4. Двоє кукало, а одне полетіло.

505. Скрипучее дерево два века живет.

1. Скрипливе скрипить, а здорове лежить. 2. Скрипливе дерево два віки живе, а здорове й одного не переживе. 3. Скрипуче колесо довше ходить.

506. С лица воды не пить.

1. З краси не пити води. 2. Не дивись на уроду, лише на пригоду.

507. Слово не воробей, вылетит – не поймаешь.

1. Слово не горобець, назад не вернеться. 2. Слово вилетить горобцем, а вернеться волом. 3. Правди на ніготь, а прибавиться на лікоть. 4. Раз на віку спіткнешся, та й те люди побачать. 5. Сказаного й сокирою не вирубаєш. 6. Слини не підіймеш, а слово назад не вернеш.

508. Слухом земля полнится.

1. На воротях слава не висить. 2. Хороша чутка далеко чутна, а погана ще дальше.

509. Слухом земля полнится.

1. Знають сусіди, що в багача в обіді. 2. Знає, що в людей в горшках кипить. 3. Ніхто не буде знати – тільки сич та сова та людей півсела. 4. Ніхто не знав, лише дід, баба і ціла громада.

510. Слыхал звон, да не знает, где он.

1. Чув, що дзонять, та не знає, де (в якій церкві). 2. Чуємо, що бовка дзвін, та не знаємо, де він. 3. Чули, як говорили, що бачили, як їли.

511. Смелость города берет. Див. **Смелым бог владеет.**

512. Смелым бог владеет.

1. Смілий батька у лоб б'є. 2. Або пан, або пропав. 3. Раз козі смерть. 4. Раз мати родила, раз і умирати.

513. Смерть причину найдет.

1. Від смерти і в печі не замажешся. 2. Як не живеш, а усе труни не минеш. 3. Смерть не справник – не послухає. 4. Смерти не треба шукати – сама прийде. 5. Най жаба голову здійме, то й цар не поставить.

514. С милым рай и в шалаше.

1. Хоч хліб із водою, аби милий з тобою. 2. Нужда в вікно, а любов у двері. 3. Хоч у одній льолі, аби до любови.

515. С миру по нитке, голому рубашка.

1. З хати (миру) по нитці – сироті свитина (сорочка).

516. Смотрит, как баран на новые ворота (укр.).

1. Дивиться, як теля на нові ворота. 2. Витріщив очі, як козел на нові ворота. 3. Дивиться, як чорт на попа.

517. С нас беда, как с гуся вода. Див. **Как с гуся вода.**

1. Присохне, як на собаці.

518. С него и взятки гладки.

1. Голий розбою не боїться. 2. Мокрий дощу не боїться. 3. З голого, як з святого, не візьмеш нічого.

519. Снявши голову, по волосам не плачут. Див. **Лес рубят, щепки летят.**

1. Взяв чорт батіг, нехай бере й пужално. 2. Взяв чорт корову, нехай бере й теля. 3. Пропав кінь, і узду кинь. 4. Коли пропав віл, пропадай і батіг. 5. По смерті нема каяння. 6. Є каяття, та нема воріття.

520. Собака лает, ветер носит.

1. Собака бреше, а вітер несе. 2. Вітер віє, собака бреше. 3. Брехливу собаку дальше чути.

521. Собаке – собачья смерть.

1. Катюзі по заслузі. 2. Так тоді й треба! Нехай його чорт на глибоку не несе. 3. От тобі наука, не ходи на двір без дрюка: свиня звалить і віку умалить. 4. Оце тобі, бабусю, наука – не ходи заміж за внука. 5. Ледачому – ледача й смерть. 6. Яке життя, така й смерть. 7. Як робив, так і вмер.

522. Собирался пировать – приходится голодать.

1. Понюхав пирога, та не вдалось покуштувати. 2. Облизня спіймав. 3. Пожививсь, як собака мухою. 4. Удалося, як тій Солосі. 5. По бороді текло, а в рот не попало.

523. Согну в бараний рог (в три дуги, в три погибели).

1. Научу в середу пишку їсти. 2. Хука всучу. 3. Мовчи, бо я тебе на кабаку зітру. 4. На гречку перегнати. 5. З вас ремінь деруть, а з їх, бувало, і лій топили. 6. Як дам тобі, то й ногами вкриєшся. 7. На кабаку стерти.

524. С одного вола две шкуры не дерут. Дерет с живого и с мертвого.

1. З одного вола двох шкур не деруть. 2. З однієї липи двічі лика не деруть. 3. Винного двома батогами не б’ють.

525. Соловья баснями не кормят.

1. Соловей піснями не сит. 2. Сердилась баба на торг, а торг того і не чув.

526. Со свиным рылом та в калачный ряд. Див. **Куда уж нам с суконным рылом та в калачный ряд.**

1. З свинячим писком та в пшеничне тісто. 2. З паршивою головою та в тин лізе. 3. З свинячою мордою в бубличний ряд. 4. В свининці родившися між святими не обідати. 5. Далеко п’яному до Києва. 6. Куди тобі, грішному, кисіль їсти, ти й каші не вкусиш.

527. С паршивой овцы хоть шерсти клок.

1. З ледачого (лихого) вовка хоч шерсти клок. 2. Лихого нічого жалувати.

528. Спасайся, кто может.

1. Рятуйся, хто може (хто в бога вірує). 2. Ану, ноги на плечі – та й чухрай. 3. Дай, боже, ноги!

529. С собаками не сыщешь. Див. **Днем с огнем не найдешь.**

530. Старая погудка на новый лад.

1. Все один чорт, що собака, що хорт. 2. Ті ж штани, та назад вузлом. 3. Хоч круть-верть, хоч верть-круть. 4. Хоч Абель Кабеля убив, хоч Кабель Абеля – за все благодареніє господу.

531. Старого воробья на мякине не проведешь.

1. Старого горобця на полові не обдуриш. 2. Старого лиса тяжко зловити.

532. Старость – не радость.

1. Старість – не радість, горб – не користь. 2. Старій бабі й на печі ухаб. 3. Старе, як гнила колода – нікому не потрібна. 4. Чому чорт мудрий? бо старий! 5. Така стара, що аж у паністарі зацвіло. 6. Старий що вробив – то бог дав, а що ззів – то пропало. 7. Старість не прийде з добром: коли не з кашлем, то з горбом.

533. Старый друг лучше новых двух.

1. Для приятеля нового не пускайся старого. 2. Старий хліб лучче, як новий.

534. Страшен сон, да милостив бог. Див. **Не так страшен чорт, как его малюют.**

1. Спиться – сниться, свіне́ться – все минеться.

535. Стрелять из пушек по воробьям.

1. Коли віслюк хвисне, у поліцію не біжать. 2. Велика хмара, та малий дощ. 3. З гармати горобців бити.

536. Стыд не дым – глаза не выест.

1. Стид не дим – очей не виїсть. 2. З сорому очі не вилізуть. 3. Добрі очі все перелупають.

537. Счастливые часов не наблюдают.

1. Щасливі на час не зважають.

538. Считать звезды на небе.

1. Зорі лічиш, а під носом не бачиш. 2. З неба зорі хвата, а під носом не бачить. 3. Бачить під лісом, а не бачить під носом. 4. За гоню блоху б’є, а під носом ведмідь реве.

539. С чужого коня среди грязи долой.

1. З чужим і серед села розставайся. 2. З чужого коня серед дороги злазь. 3. З чужого воза хоч серед калюжі. 4. В чужій церкві не паламарюй. 5. Забрався в чужу солому, та ще й шелестить.

540. Сыт крупицей, пьян водицей.

1. Дасть бог і від квасу окрасу. 2. Не голодна корова, що під ногами солома. 3. Обійдеться паска і без шафранів.

541. Сытый голодного не разумеет.

1. Ситий голодному не товариш. 2. Ситий голодному не вірить. 3. Старець ведміднику не товариш.

542. Там хорошо, где нас нет.

1. Там добре, де нас нема, а ми прийдем і другим попсуєм. 2. Там нас люблять, де нема нас. 3. Де каша з маслом, там нас немає.

543. Твоими бы устами да мед пить. Твоим бы медом да нас по губам.

1. Коли б твоє слово, та богові в вухо.

544. Терпение и труд все перетрут.

1. Хто робить – голий не ходить. 2. Якби все вовк лежав, то вже б досі здох. 3. Шатайся за ділом, як муха в окропі.

545. Терпи казак – атаманом будешь (укр.).

1. Терпи, хлопче, козаком будеш, а із козака попадеш в отамани. 2. Терпи, душа, спасена будеш. 3. Терпи, Грицю, хоч яка спека. 4. Їж, коза, лозу, коли сіна немає.

546. Тесно – яблоку негде упасть. Столпились, как сельди в бочке.

1. Народу, як дим іде. 2. Хмарою йдуть люди. 3. Тіснота така, що й києм не протиснеш. 4. Тісняться, неначе хліб у печі. 5. І курці носом нігде клюнуть.

547. Тех же щей, да пожиже влей. Див. **Под другим соусом...**

1. Хоч того самого, аби в другу миску. 2. Не вмер Данило – болячка задавила. 3. Не здох кінь – тільки бог убив.

548. Тише едешь – дальше будешь.

1. Помалу їдь, а дальше заїдеш. 2. Хто зараз виграє, той на кінці не має що ставити. 3. Іди помаленьку, доженеш і стареньку.

549. Тишь да гладь да божья благодать.

1. Ізлюдніло усе. 2. Пусто – духу нікого нема. 3. Так пусто в селі, хоч голий біжи. 4. Хоч голий біжи, то ніде нема нікого, не зачепишся. 5. Ані лялечки не видно. 6. Хоч запали. 7. Зосталися самі вишкварки.

550. Толку, что с козла молока.

1. Добра як у курки молока, а з верби петрушки. 2. Із того добра, як з козла, ні вовни, ні молока. 3. З рижу не зробиш Парижу. 4. Із попелу галушки не вдаються. 5. На плохенький животок і пироги вадять. 6. Користи за два шаги, та й ті щербаті. 7. Господар (майстер) такий кепський, як з собачого хвоста сито.

551. Торговали кирпичем и остались не при чем.

1. Торгував кирпичем, а остався ні при чім. 2. Тільки зиску, що в писку. 3. От побаришував: ні стовпа, ні борошна. 4. Добрий товар пояси: що продали, то й поїси.

552. Трудом праведных не наживешь палат каменных.

1. Там, де великі вікна, багато світла, а мало правди.

553. Труслив как заяц, блудлив как кошка (укр.).

1. Блудливий, як лис, а харапудний, як заєць.

554. Тут ему и славу поют.

1. Там йому жаба й цицьки дасть. 2. Тут йому і капут. 3. Тут йому і баран. 4. Тут йому і саксаган.

555. Ты ему про Ивана, а он тебе про болвана.

1. Йому про коня, а він про вола. 2. Чорта христи, а він скаже «пусти». 3. Йому скажи «тату», а він каже «кату». 4. Півня на заріз несуть, а він каже «кукаріку». 5. Ти йому оченаш, а він тобі од лукавого. 6. Дурнів ні сіють, не орють, а сами родяться. 7. Дурень думкою багатіє. 8. Ти йому про Тараса – він тобі півтораста. 9. На вгороді бузина, а в Києві дядько. 10. Ти йому образки, а він тобі лубки.

556. У всякого барона своя фантазія. Див. **Всяк по-своему с ума сходит.**

557. Уговор дороже денег.

1. Уговір паче грошей. 2. Мовивши слово, треба бути паном. 3. Хто од слова одскочить, коло того шкура обскочить. 4. Він пан своєму слову. 5. Не давши слова, держись, а давши – кріпись.

558. Узнать всю подноготную.

1. Занюхати ковбасу в борщі. 2. Дізнатися, що в печі є.

559. Улита едет, когда то будет.

1. Поки бабуся спече книші, а у дідуся не буде душі. 2. Поки багатий стухне, то убогий опухне. 3. Поки гладкий схудне, то худий здохне. 4. Поки сонце зійде, роса очі виїсть. 5. Поки хвалько нахвалиться, будько набудеться. 6. Багато води до моря уплине. 7. Його на смерть добре посилать – то нажиться можна.

560. У людей долото (шило) бреет, а у нас и бритва не берет.

1. Його й шило голить, а наша і бритва не бере. 2. Чуже й мило голить, а наше й шило не бере. 3. Одному на трісочці прядеться, а другому і веретінце не хоче. 4. Багатого і серп голить, а убогого й бритва не хоче. 5. Як бідний плаче, то ніхто не бачить, а як багатий скривиться, то всякий дивиться. 6. Як умре багатир, то йде увесь мир; а як умре харпак, то тільки піп да дяк. 7. Умер багатий – ходімо ховати, умер убогий – шкода дороги.

561. Ум хорошо, два – лучше.

1. Що два, то не один. 2. Добре тому, хто вдвох. 3. Коли двоє кажуть «п’яний», то лягай спати. 4. Одна рада хороша, а дві ліпше. 5. Що голова – то розум, а дві – лучче. 6. Як рада, то й порада.

562. Услужливый дурак опаснее врага.

1. Лучче з розумним у пеклі, ніж з дурним у раю.

563. У семи нянек дитя без носа (без глаз).

1. Де багато баб, там дитя безпупе ... (безносе ... беззубе ...). 2. Де багацько няньок, там дитя каліка... (без голови). 3. Де багацько господинь, там хата неметена.

564. У сильного всегда бессильный виноват.

1. Коза з вовками тягалася: тільки шкурка зосталася. 2. Коза з вовком тягалася: тільки паністара зосталася, та ще хвіст та язик: простяглась та й лежить. 3. Хазяйська курка панській (або комірницькій) корові ногу переломила.

565. У страха глаза велики.

1. У страха великі очі. 2. У страха очі по яблуку. 3. З переляку очкур луснув. 4. Показалась за сім вовків копиця сіна. 5. У лісі вовки виють, а на печі страшно.

566. Утопающий хватается за соломинку. Кто тонет, и за соломинку (или за бритву) хватается.

1. І за соломину хопиться, хто топиться. 2. Як топишся, то й за бритву вхопишся. 3. Як прийде зла година, треба знать, по чім ківш лиха.

567. Утро вечера мудренее.

1. Вечір думає, а ранок умає. 2. Хто звечора плаче, той вранці буде сміятись. 3. На те коваль кліщі держить, щоб у руки не попекло.

568. Укатали сивку крутые горки. Уходили сивку крутые горки. Див. **Были и мы рысаками.**

569. Ученого учить, только портить.

1. Не вчи орла літати, а рибу плавати.

570. Ученье – свет, неученье – тьма.

1. Ученому – світ, невченому – тьма. 2. Наука в ліс не веде, а з лісу виводить. 3. Письменному книжка в руки. 4. До смерти учиться чоловік. 5. Знайко біжить, а незнайко лежить. 6. Ув умілого й долото рибу ловить. 7. На те коня кують, щоб не спотикався. 8. Люди стали знати, як хліба стало не ставати. 9. Ми бідні не тим, що нічого не маємо, а тим, що нічого не знаємо. 10. І я колись під школою ночував.

571. У чорта на кулижках (или **куличках).**

1. Поки сонце зайде, то й чорт не знайде. 2. Там, де козам роги правлять.

572. Уши выше лба не растут. Див. **Выше головы не прыгнешь.**

1. Уха повище лоба не ростуть. 2. Вище лоба очі не ходять. 3. Тим рогом чешися, котрим дістанеш.

573. Ушла душа в пятки.

1. Аж за шкуру снігом сипнуло. 2. Аж у животі похолонуло. 3. У хвості була душа з страху. 4. З переляку очкур луснув. 5. З переляку душа аж опинилась. 6. Наче жалом сипнуло. 7. З-за плечей бере. 8. Аж сорочка пополотніла. 9. Злякався, аж у п’яти закололо. 10. І волос зів’яв.

574. Федот, да не тот.

1. Усим козак, та чуб не так. 2. Козак, та купра не так. 3. Коли не вовк, то дикий голуб.

575. Фу-ты, ну-ты, ножки гнуты.

1. Надувся, як вош на мороз. 2. Дмись, не дмись, а волом не будеш. 3. Пнуться, як грішні душі до пекла. 4. Не пили, я к обідні іду.

576. Хватил шилом патоки (укр.).

1. Вхопив шилом патоки. 2. Пожививсь, як собака мухою. 3. Вліз межи молот та ковадло. 4. Опарився, як муха на окропі. 5. Заробив на сіль до оселедця.

577. Хлеб, соль ешь, правду-матку режь.

1. Щирая правда всюди куток найде.

578. Хорошо поет, да где-то сядет. Хорошо попеть, да было бы где сесть.

1. Добре співає, та низько сідає. 2. Високо літає, та низько сідає. 3. Не дивись високо, бо запорошиш око.

579. Хорошо, что хорошо кончается.

1. Кінець діло хвалить. 2. Кінець – і вінець.

580. Хоть песни пой, хоть волком вой.

1. Кричи, хоч на гору вилізь.

581. Хоть плюй в глаза, и то божья роса. Ему хоть плюй в глаза, а он говорит – божья роса.

1. Ти йому плюй в вічі, а він каже – дощ іде. 2. Піп з хрестом, а чорт з хвостом. 3. Піп у дзвін, а чорт у калатало. 4. Хоч йому чорта дай, а він все своє меле. 5. Ти йому с т р и ж е н о, а воно тобі г о л е н о. 6. Їй кажеш о в е с, а вона каже г р е ч к а.

582. Хоть шаром покати.

1. Там давно старці обідали. 2. Прийшов нестаток, забрав остаток.

583. Хоть кол на голове теши.

1. Хоч йому кіл (клин) на голові теши. 2. Піп своє, а чорт своє. 3. Хоч гавкай на його – нічого не вдієш. 4. Хоч заріж, то не хоче. 5. Хоч камінь на шию та у воду. 6. Хоч стріль йому в очі. 7. Як на пень з'їхав. 8. Хоч вогню до нього прикладай.

584. Худая слава бежит, а добрая лежит.

1. Брехливу собаку дальше чути.

585. Худая снасть отдохнуть не даст.

1. Віз ламається – чумак ума набирається, а як віл пристає – то ума не стає. 2. Як снасть ломиться, то чоловік строїться, а як віл пристає, то і здоров'я не стає. 3. Щаслив чумак, коли воли добрі має.

586 Худой мир лучше доброй ссоры.

1. Худий мир гірше лихої сварки. 2. Згода дім будує, а незгода руйнує. 3. Лучче солом'яна згода, як золота звада. 4. Де незгода, там часто шкода.

587. Худой солдат, который не надеется быть генералом. Плох тот солдат, что не надеется быть генералом.

1. То не козак, що отаманом не думає бути.

588. Цыплят по осени считают.

1. Що було, те бачили, а що буде, то побачим. 2. Вийде, Ляше, на наше. 3. Скачи, бабо, хоч задом, хоч передом, а діла підуть своїм чередом. 4. Як це Настя скаже, так і буде. 5. Поки хвалько нахвалиться, будько добудеться.

589. Часом густо, а часом и пусто. Где пусто, а где и густо. Див. **Вдруг густо, вдруг пусто.**

590. Часом с квасом, а порою с водою (укр.).

1. Часом з квасом, порою з водою. 2. Иноді густо та пусто, а иноді рідко та мітко.

591. Чего моя левая нога хочет.

1. Чого моя нога хоче. 2. Чого душа забажає. 3. Забажалося в Петрівку мерзлого. 4. Захотіла муха злого духа. 5. Нехай буде гречка.

592. Человек предполагает, а бог располагает (перевод). Див. **Цыплят по осени считают.**

1. Чоловік мислить, а бог радить. 2. Чоловік стріляє, а бог кулі носить. 3. Чоловік крутить, а бог розкручує.

593. Чем богаты, тем и рады.

1. Чим багаті, тим і раді. 2. Чим хата має, тим і приймає. 3. На що нас бог споміг, тим і приймаєм.

594. Чем бы дитя не тешилось, лишь бы не плакало.

1. Нехай риба буде рак. 2. Про мене нехай вовк траву їсть. 3. Нехай буде гречка, аби не суперечка.

595. Чем дальше в лес, тем больше дров.

1. Що дальше в ліс, то більше дров. 2. Далі в ліс, більше труску.

596. Чем ночь темней, тем ярче звезды.

1. Золото і в попелі блищить. 2. Церква горить, а люди руки гріють. 3. Темної ночи зорі ясніші.

597. Чему быть, того не миновать. Див. **От судьбы не уйдешь.**

1. Що написано на роду, того не об’їдеш і на льоду. 2. Що кому написано на роду, то й конем не об’їдеш. 3. Співатиме півень, чи ні, а день буде. 4. Скачи, бабо, хоч задом, хоч передом, а діла підуть своїм чередом.

598. Чем чорт не шутит: из дубинки выпалит. Чем чорт не шутит, когда бог спит. Див. **Не ровен час.**

1. Чим чорт не шутить. 2. Чим чорт не жартує. 3. Як пить дасть. 4. Чого доброго з цього, як води.

599. Через золото слезы льются.

1. Гроші то й роблять біду на світі. 2. Срібло, золото тягне чоловіка в болото. 2. Грошей багацько (на світі), а щастя мало. 4. Що з тих кубків, як повні сліз.

600. Через час по столовой ложке.

1. По пошті на волах. 2. Трохи, як комар наплакав. 3. Як кіт наплакав.

601. Чтобы рыбки с’есть, надо в воду лезть. Див. **Любишь кататься, люби и саночки возить.**

1. Їв би кіт рибу, а в воду не хоче. 2. Не взявшись за сокиру, хати не зробиш. 3. Печені голуби не летять до губи. 4. Нікому сама птаха в руки не вскочить.

602. Что есть в печи – все на стол мечи.

1. Пшеничне, гречичне – верни вмісто. 2. Чим хата багата, тим і рада.

603. Что имеем – не храним, потерявши – плачем.

1. Гарна дівка, як засватана.

604. Что написано пером, того не вырубишь топором.

1. Що написано пером, того не виволочеш волом.

605. Что ни город – то норов, что ни деревня – обычай.

1. Кожний Івась на свій лас. 2. Що хатка, то инша гадка. 3. Що село, то й піп, 4. Що вік, то инший світ. 5. Що вісь, то инша пісня. 6. Що город, то й гонор.

606. Сеять ветер, чтоб пожать бурю. Див. **Что посеешь, то и пожнешь.**

607. Что посеешь, то и пожнешь. Див. **Кто сеет ветер, тот пожнет бурю.**

1. Хто товче, той хліб пече. 2. Як посіяв, так і зібрав 3. Трусіться рубці, дивіться людці: як робимо, так ходимо, як дбаємо, так маємо. 4. Якби пес не сидів, то б зайця зловив. 5. Як заробив, так і відбудеш. 6. Якою мірою міряєш, такою тобі одміряють. 7. Де гріх, там і покута. 8. Терпи, тіло: маєш, що хотіло. 9. Де господар не ходить, там нивка не родить. 10. Сіє вітер, вітром жати буде. 11. Не взявшись за сокиру, хати не зробиш. 12. Поки не упріти, пити не уміти. 13. Хто як постеле, так і виспиться. 14. Хто вітрові служить, тому димом платять.

608. Что с воза упало, то пропало. Упало – пиши пропало.

1. Давно пропало, що з возу впало. 2. Що з горшка вибіжить, то не позбираєш. 3. Що пройшло, як у воду ввійшло. 4. Не поможе воронові мило, а вмерлому кадило. 5. Пізно з козами на торг. 6. Мертвого з гроба не вертають. 7. Слини з землі не

підняти. 8. Внесе нечиста, не винесе й пречиста. 9. Не поможе бабі кадило, коли бабу сказило. 10. Пройшло літо, не ходи в луг по калину. 11. Поможе, як мертвому кадило.

609. Что у кого болит, тот про то и говорит.

1. Що в кого болить, той про те й говорить. 2. Що кому рупить, той про те й лупить. 3. Кому кортить, тому й болить. 4. Де болить, там і торкнеш. 5. Кому що, а курці просо. 6. Голодній курці просо на думці.

610. Что у трезвого на уме, то у пьяного на языке.

1. Що в тверезого на умі, то в п’яного на язиці. 2. Не бий, не волочи – у горілці язик намочи – усю правду скаже.

611. Чудеса в решете.

1. Чудеса в ре́шеті. 2. Диво не решето: багато дірок, та нікуди вилізти. 3. Диво не диво, що кобила здохла: але хто дав псам знати, що ззіли її. 4. Чудний, як бублик: кругом об’їси, а всередині нема нічого.

612. Чует кошка, чье сало с’ела (укр.).

1. Знає кіт, чиє сало ззів. 2. Чує кішка, де сало лежить.

613. Чужие петухи поют, а на наших типун напал.

1. Стороною дощик іде, поливає, а на мою роженьку й немає. 2. Його й шило голило, а наша й бритва не бере. 3. Кому й чорт діти колише, а ми й няньки не знайдемо.

614. Чужими руками жар загребать. Див. **Не загребай жар чужими руками.**

1. Щедрий на батьківські гроші. 2. Мельники́ до готової муки.

615. Чужую беду руками разведу, своей ума не приложу.

1. Чуже на ніжки ставить, а своє – з ніг валить.

616. Чужая душа – потемки.

1. Чужа голова – темний ліс. 2. У чужу душу не влізеш. 3. Нікому на чолі не написано, що він.

617. Чья б корова мычала, а твоя бы молчала.

1. Чия б гарчала, а твоя б мовчала.

618. (Пришел на) шапочный разбор.

1. Прийшов по хвилі – вже миски помили. 2. Поліпшало батькові к смерті. 3. Прийшов пізно – аж завізно.

619. Шила в мешке не утаишь.

1. Шила в мішку не сховаєш. 2. Вдар (товкни) у стіл – ножиці обізвуться. 3. Брехнею недалеко зайдеш. 4. З брехні не мруть, та більше віри не ймуть.

620. Щи да каша – пища наша.

1. Борщ та каша – добрая паша. 2. Борщ без каші удівець, а каша без борща – удова. 3. Каша – мати наша, а борщ полежака, лежить удома, як собака. 4. В нас просто: борщ, каша, третя кваша. 5. Коли б чим борщ оженить (багацько не треба), коли каші немає. 6. Хліб та вода – то козацька їда.

621. Этого только и недоставало. Этого только мы и ждали.

1. Хоч сирової землі хватайсь. 2. От тобі й на! 3. От тобі кукли й теремки! 4. От і встереглись! 5. От тобі, Гандзю, книш!

622. Это еще цветочки, а ягодки впереди.

1. Це ще тільки цвіт, а ягоди будуть.

623. Этот квас не про вас. Этот ананас не для вас (не для нас). Див. **Есть, да не про вашу честь.**

624. Эх, жизнь наша собачья. Эх, жизнь наша – копейка.

1. Ой, чумаче, чумаче, життя твое собаче. 2. Чоловік, як муха: сьогодні живе, а завтра вмре. 3. Життя, як собаці на перелазі. 4. Такий наш вік: сьогодні жив, а завтра згнив. 5. Як умер чоловік, то як не бував. 6. День мій – вік мій. 7. Вік наш, як година. 8. Такий вік, як у зайця хвіст. 9. Вік один – другого не буде. 10. Жили-жили, та чорзна де й ділися. 11. Уродився, оженився, та й вмер. 12. Життя наше, як павутиння. 13. Нехай мруть, та й нам дорогу труть, а ми сухарів насушим, та й собі рушим.

625. Эх-ма! Кабы денег тьма, купил бы корову, да хлебал бы молоко.

1. Якби попом мені бути, то я б сало із салом їв. 2. Якби я був царем, то сало б їв, сало пив. 3. Якби я був царем, то все б їв мед та сало. 4. Якби я був царем, то вкрав би пуд сала та й утік би.

626. Яблочко от яблони недалеко падает. Див. **Каков поп, таков и приход.**

1. Який дід, такий його плід. 2. Од свині не будуть ведмежата, а ті ж поросята. 3. Який батько, такі й діти. 4. Який батько, такий син – викрали з діжки сир. 5. Яке дерево – такий клин, який батько, такий син. 6. Який пуп, такий й одрост. 7. Яка щепа, така яблуня. 8. Яке коріння, таке й насіння. 9. З доброго плота добрий кіл. 10. Зо злої трави не буде доброго сіна. 11. Дурна мати, дурні діти. 12. Сова не приведе сокола. 13. Доброму вору все в пору. 14. Тернина грушок не родить.

627. Язык без костей.

1. Говорить язик безкостий та договориться до одного кінця. 2. Язичок мельне та й у кут, а губу натовчуть.

628. Язык до Киева доведет.

1. Язик доведе до Києва (і до кия). 2. Язик на кінець світа заведе.

629. Язык мой – враг мой.

1. Язиче, язиче, лихо тебе миче, в мені сидиш, а мені добра не зичиш. 2. Язичку, язичку, маленька штучка, а велике лихо робить. 3. Що вимовиш язиком, того не витягнеш і волом. 4. Хто язик держить за зубами, того нічого не кортить. 5. Млин меле – мука буде; язик меле – біда буде.

630. Яйца курицу не учат.

1. Довелося яйцям кур учить. 2. Діти батька не вчать.

631. Яко благ, яко наг, яко нет ничего (опричь простоты).

1. Яко наг, яко благ, яко нема нічого. 2. Прийшов нестаток, забрав остаток. 3. Ані я в’ївся, ані я впився. 4. Були коралі, та пішли далі; були перли, та ся стерли.

632. Я милого узнаю по походке.

1. Видно пана по халявах. 2. Видно пана по походу.

633. Quod licet Jovi, non licet bovi. (Ина слава солнцу, ина луне, ина слава звездам).

1. Що вільно панові, то не вільно Іванові. 2. Що голова, то не хвіст. 3. Сук не верба. 4. Що кому годиться: шляхтичеві шабля, мужикові свиня.

ІНДЕКС

(Л і в о р у ч стоїть порядкова нумерація українських приказок; п р а в о р у ч нумери тих російських приказок, під якими можна знайти дану українську).

ЧЧ чергові — ЧЧ російського альфабету

ЧЧ чергові | ЧЧ російського альфабету

ЧЧ чергові | ЧЧ російського алфабету

ЧЧ чергові | ЧЧ російського альфабету

ЧЧ чергові		ЧЧ російського альфабету
394.	Добрий товар пояси: що продаси, то й поїси	551
395.	Добрі очі все перелупають	536
396.	Доброму вору все впору	626
397.	Добувся, як швед під Полтавою	458
398.	Довго ходила, мертва родила	429
399.	Довелося свині неба побачити	333
400.	Довелося яйцям кури вчить	630
401.	Догоджає, як чирякові на роті	271
402.	Діждалася Великодня, та не їсти яєць	444
403.	Діждусь і я тії години, що будуть по шагу дині	196
404.	Дожився до самого краю	216
405.	Дозволь собаці лапу на стіл, то він і цілий втеребиться	441
406.	До камня зруйнувати	223
407.	Доки не намучиться, доти не научиться	238
408.	Доки не поберуться – люблятся: а як поберуться – судяться	55
409.	Доки сонце зійде – роса очі виїсть	143
410.	Докотив до самого краю	368
411.	Дома лев, а на війні тхір	107
412.	До нашого берега ніщо добре не припливе	94, 253, 315
413.	До несхочу їж	155
414.	До обід ложка, а після обід не треба	141
415.	Допавсь, як муха до меду	467
416.	Допекла гірш од сирої каші	298
417.	Дорогі гості, та в середу трапились	336
418.	Дорога ложка до обіда	141
419.	Дороге яєчко к Великодню	142
420.	Дорогий шаг до сповіддя	77, 142
421.	До свого роду хоч через воду	495
422.	До смерти учиться чоловік	570
423.	До схочу їж	155
424.	До цурки побити	223
425.	Дочекався чортової мами	444
426.	Дочку мати хвалила – поки з рук звалила	112
427.	До чого бик привик удень, того реве й уночі	79
428.	Др...вая корова все стадо об...ще	414
429.	Дурень думкою багатіє	555
430.	Дурень нічим ся не журить: горілку п’є і люльку курить	147
431.	Дурна мати – дурні діти	626
432.	Дурневі бог щастя дає	147
433.	Дурне сало	97
434.	Дурний, як турецький кінь	97
435.	Дурний, аж гуде	97
436.	Дурний, аж крутиться	97
437.	Дурний, аж очі йому рогом лізуть	97
438.	Дурний, аж світиться	97

ЧЧ чергові | ЧЧ російського альфабету

ЧЧ чергові		ЧЧ російського альфабету
752.	Кожний дідько в свою дудку грає	485
753.	Кожен жучок своєю дорожкою тягне	78
754.	Кожен за себе, а бог за всіх	205
755.	Кожна ручка собі горне	486
756.	Кожна ручка собі панночка	486
757.	Кожне стадо не без паршивої вівці, кожне село не без скурвого сина	75
758.	Кожний Івась за свій лас	605
759.	Коза з вовками тягалася: тільки паністара зосталася та ще хвіст, та язик: простяглась та й лежить	564
760.	Коза з вовком тягалася : тільки шкурка зосталася	564
761.	Козак та купра не так	574
762.	Коли б знаття, де упаду, то б соломки підстелив	203
763.	Коли б кізка не скакала, то б і ніжки не зламала	98
764.	Коли б не пліш, і чола б не було	332
765.	Коли б не хлоп, не віл – не було б панів	318
766.	Коли бог не попустить, то свиня не вкусить	22
767.	Коли б пан за плуга взявся, то і світа б одцурався	318
768.	Коли б твоє слово та богові в вухо	543
769.	Коли б чим борщ оженить (коли каші немає)	620
770.	Коли взявсь за гуж, не кажи, що не дуж	49
771.	Коли віслюк хвисьне, у поліцію не біжать	535
772.	Коли двоє кажуть „п’яний”, то лягай спати (то вже вір цьому – чого ще ти коцюбишся ? То ж не один хто сказав – громада вирекла)	489, 561
773.	Коли є хліба край, то й під вербою рай	341
774.	Коли ласувать, то ласувать – бий, жінко, ціле яйце в борщ	382
775.	Коли мені, сліпому, курка, то тобі, видющому, й дві	28
776.	Коли на те піде, то й серед битого шляху поламається	405
777.	Коли не вовк, то дикий голуб	488, 574
778.	Коли не йде, так і не везе	206
779.	Коли не Кирило, то не пхай там рило	204, 325
780.	Коли не коваль, то и руки не погань	204
781.	Коли нема пшона, давайте круту варить	288
782.	Коли не пиріг, то й не пирожися, коли не швець, то й не берися	3, 82, 214
783.	Коли не тямиш, то й не берися	204
784.	Коли почав орати, так у сопілку не грати	125
785.	Коли пропав віл, пропадай і батіг	519
786.	Коли рак свисне	444
787.	Колись і в моє віконце засвітить сонце	196
788.	Коли сіно в стозі, то забув о бозі	113
789.	Колись і на нас сонечко гляне	196
790.	Колись і на моїм подвір’ї буде болото (худоба, а од неї гній)	196
791.	Коло води ходивши, не можна, щоб не замочитись	414
792.	Коло рота мичеться, та в рот не попаде	447
793.	Кому Варвари, а мені голову обірвали	87
794.	Кому весілля, а курці смерть	240, 253

ЧЧ чергові — ЧЧ російського альфабету

838. Купить не купив, а поторгуватись можна . . . 439
839. Курка збіжжя розгрібає, та в сміттю зерно шукає . . . 227
840. Курка по зерну клює та й сита буває . . . 461
841. Курка що гребе, то все на себе . . . 485
842. Кусає комар до пори . . . 41
843. Кучугура й три обломки . . . 468
844. Лазня в калу стоїть, та людей миє . . . 285
845. Ламаного шеляга нема (не варт) . . . 114
846. Ласкаве теля дві матки ссе . . . 259
847. Ласувати так ласувати – бий, жінко, ціле яйце в борщ . . . 34, 382
848. Лаяла, лаяла, насилу все село перелаяла . . . 316
849. Легко, як дурному з гори збігти . . . 280
850. Легко, як п’яному з гори котитись . . . 280
851. Легше правду хвалити, як по правді жити (робити) . . . 83
852. Ледачого й в церкві б’ють (нігде не минають) . . . 150
853. Ледачому – ледача й смерть . . . 521
854. Лежачи й камінь мохнатіє . . . 425
855. Лежачого не б’ють . . . 260
856. Лежачого не займай . . . 260
857. Лежить собака на стерні, – і сама не буде їсти, і другому не дасть . . . 220
858. Легше говорити, ніж зробити . . . 504
859. Лепечи, що хоч, аби губа не гуляла . . . 278
860. Лижи мені губоньки, як гіркі, а як солодкі, то я й сам оближу . . . 428
861. Лиха доля й під землею надибає . . . 405
862. Лиха іскра поле спалить, а сама щезне . . . 191
863. Лиха конем не об’їхати . . . 52
864. Лиха не шукай – воно само тебе знайде . . . 111
865. Лихого нічого жалувати . . . 527
866. Лихого справить заступ та лопата . . . 110
867. Лихо приключки шукає . . . 111
868. Лихо приходить пудами, а сходить золотниками . . . 27
869. Лихо швидко приходить, а поволі виходить . . . 27
870. Лишок – та не зав’язаний . . . 257
871. Лізе в вічі, мов оса . . . 422
872. Лови рибку, як ловиться . . . 256
873. Лупи, козак, яйця по цілому на день 92, 382
874. Лучив корову, а попав ворону . . . 438
875. Лучче б глядів свого носа, ніж чужого проса . . . 325
876. Лучче живий хорунжий, ніж мертвий сотник . . . 268, 270, 402
877. Лучче з розумним два рази загубити, як з дурним раз знайти . . . 148
878. Лучче з розумним у пеклі, ніж з дурним у раю . . . 148, 562
879. Лучче їсти хліб з водою, ніж буханець з бідою . . . 270
880. Лучче маленька рибка, як великий тарган . . . 270, 402, 268
881. Лучче нині горобець, як завтра горобець . . . 362
882. Лучче погано їхати, чим хороше йти . . . 270

ЧЧ чергові		ЧЧ російського альфабету
1016.	На те піп посвятився, щоб по церкві крутився	299
1017.	На Тетяну поговір, що Тетяна вмерла; вона лежить на печі і ноги задерла	99, 429
1018.	На те циган матку б'є, щоб його жінка боялась	501
1019.	На те щука в морі, щоб карась не дрімав	308
1020.	На того вина, кого вдома нема	356
1021.	Натрапила (наскочила) коса на камінь, та камінь не подається	316
1022.	Наука в ліс не веде, а з лісу виводить	570
1023.	Наука не лізе на бука, лише на чоловіка	309
1024.	Навчу в середу пишку їсти	523
1025.	Наче жаром сипнуло	573
1026.	Наче курча впустив	209
1027.	Начне про воли, а кінчає про голуби	310
1028.	На чуже пшонце укріпцю не приставляй	311
1029.	На чужий коровай очей не поривай (а свій май)	311
1030.	На чужий роток не накинеш платок	312
1031.	На чужій кошарі овець не розплодиш	334
1032.	На чужому коні далеко не поїдеш	334
1033.	На чумака й дерево похилилося	301
1034.	Наша горниця з богом не спориться	314
1035.	Наша хата з богом не спориться: як надворі тепло, то й у нас тепло, як надворі холодно, то й у нас холодно	314
1036.	Наше тільки й добре	79
1037.	Наше щастя – як тієї курки, що качата водить	315
1038.	Нашим салом та по нашій шкурі	170, 481
1039.	Нашій кумі все просо на умі	102
1040.	Нашому маляті лиш слинку ковтати	254
1041.	На що нас бог споміг, тим і приймаємо	594
1042.	Не бачив гіркого, не бачить і солодкого	319
1043.	Не бачить сова, яка сама	300
1044.	Не бери, де не положив	311
1045.	Не бери заліза в руки, поки на нього не плюнеш	484
1046.	Не бий, не волочи – у горілці язик намочи, усю правду скаже	610
1047.	Не буде баба дівкою	444
1048.	Не буде з пса солонини	80
1049.	Не буде з цього пива ніякого дива	444
1050.	Не буде з тої кози м'ясо	444
1051.	Не буде з тої муки хліба	444
1052.	Не буде риба раком	444
1053.	Не буду душі вбивать – буду правду казать	423
1054.	Не будь ласий, як попівна заміж	467
1055.	Не будь солодкий, бо проглинуть, не будь гіркий, бо проплюють	134
1056.	Не будь тим індиком, що моркву риє	208
1057.	Не було в зайця хвоста і не буде	229, 444
1058.	Не буде добра зроду, не буде й до гробу	52
1059.	Не було снігу – не було й сліду, став сніг – став і слід	425

ЧЧ чергові | ЧЧ російського альфабету

ЧЧ чергові		ЧЧ російського альфабету
1104.	Недолі й конем не об’їдеш	405
1105.	Не до поросят свині, коли свиню смалять	331
1106.	Не дуж – не берись за гуж	49
1107.	Не думав і в головах не покладав	182
1108.	Не жалій ухналя, бо підкову загубиш	431
1109.	Не журиться Онтін об тім: батько вмирає, а він блини вминає	284
1110.	Не заведе так пес, як вовк	123
1111.	Не замітай чужої хижі – дивись, чи твоя заметена	325, 85
1112.	Не зарікайся бути в старцях	406
1113.	Не зарікайся красть, а як бог дасть (як хто скаже – не попрошу, мовляв)	351, 401
1114.	Не заспить грушок у попелі	115
1115.	Не за те бито, що ходила в жито, а за те, що дома не ночувала	335
1116.	Не за шию капле	178
1117.	Незваному гостю місце за дверима	336
1118.	Не здох кінь – тільки бог убив	547
1119.	Не знаєш, де знайдеш	319
1120.	Не знаєш, з котрого боку зайти	203
1121.	Не знаєш, звідки на тебе впаде	337
1122.	Не знає права, що робить ліва	451
1123.	Не зна, на яку ступить	324
1124.	Не з однієї печи хліб їв	460
1125.	Не йде на ум ні їда, ні вода, коли перед очима біда	4
1126.	Не кайся рано встати, а змолоду вчитись	43
1127.	Не кажи гоц, поки не перескочиш	367
1128.	Не кажи «злодій», поки за руку не вхопив	355
1129.	Не києм, то палицею	347
1130.	Не клади в рот руки без рукавиці	340
1131.	Не клади пальця в рот, бо одкусить	340
1132.	Не кожний спить, що хропить	84
1133.	Не копай другому ями, бо сам упадеш	359
1134.	Не крути, бо перекрутиш	134
1135.	Не лізь, куди голова не влізе	380, 412
1136.	Не любить правди, як пес мила	452
1137.	Нема ані слуху, ані вісти	457
1138.	Не мав лиха, та оженився на свою голову	321
1139.	Нема в світі, як родина	495
1140.	Нема в тебе толку: хоч запали, так не трісне	97
1141.	Нема й на сміх	303
1142.	Нема й чутки, як в яйці замер	457
1143.	Не май і сто рублів, та одного друга	339
1144.	Нема кишок в голові	97
1145.	Не мала баба клопоту, та купила порося (порося у квік, а баба у крик)	321
1146.	Не мала дівка лиха, так Каленика привела	321
1147.	Нема муки без науки!	238
1148.	Нема нічого без але	197, 319

ЧЧ чергові | ЧЧ російського альфабету

ЧЧ чергові		ЧЧ російського альфабету
1237.	Не хоче курка на весілля, та несуть	9
1238.	Не чує полуску	201
1239.	Не шукай моря – в калюжі втопишся	353
1240.	Нещастя ніколи само не приходить	454
1241.	Ниточка доведе клубочка	257
1242.	Ні богові свічка, ні чортові ладан	371
1243.	Ні брат, ні хват	376
1244.	Ні взад, ні вперед	377
1245.	Ні в кут, ні в двері	377
1246.	Ні в тин, ні в ворота	376, 377
1247.	Нігде правди діти	257, 423
1248.	Ні гріє, ні знобить	376
1249.	Ні з губи мови, ні з носу вітру	97
1250.	Ні гульня, ні робота	125
1251.	Ні до ліса, ні до біса	377
1252.	Ні за віщо і рук зачепити	232
1253.	Ні кола, ні двора	374
1254.	Ніколи і носа втерти	375
1255.	Нікому на чолі не написано, що він	616
1256.	Нікому сама птаха в руки не вскочить	602 – 273
1257.	Ні к селу, ні к городу	377
1258.	Ні кує, ні меле	.176, 272а
1259.	Ні ножа, ні образа, – ні зарізатись, ні помолитись	57, 114, 342
1260.	Ні пава, ні ґава	61
1261.	Ні пес, ні баран	376
1262.	Ні риба, ні м’ясо, і в раки не годиться	376
1263.	Ні слуху, ні прослуху	137
1264.	Ні сюди, господи, ні туди, господи!	437
1265.	Ні сюди Микита, ні туди Микита	371
1266.	Ні сюди, ні туди	377
1267.	Ні тпру, ні ну	377
1268.	Ніхто не баче, як сирота плаче; а як заскаче, то всяк побаче	72
1269.	Ніхто не буде знати – тільки сич та сова та людей півсела	509
1270.	Ніхто не знає, лише дід та баба та ціла громада	509
1271.	Ніхто того не відає, як сирота обідає, – а всяк теє баче, як сирота плаче	72
1272.	Ніхто чорта не сіяв, а родився	208
1273.	Ні чичирк, і дух притаїв	282
1274.	Ніч – не мати, а день – не батько	130
1275.	Ні швець, ні жнець, ні чорт знає що	376
1276.	Ні шеляга не варт	266
1277.	Нога ногу підпирає	476
1278.	Носив вовк овець, понесли і вовка	326
1279.	Носиться, як дурень з писаною торбою	380
1280.	Носиться, як дурень з ступою	380
1281.	Носиться, як кіт з оселедцем	380

ЧЧ чергові		ЧЧ російського альфабету
1326.	От побаришував: ні стовпа, ні борошна	551
1327.	От побіг, мов скажений	262
1328.	От свині не будуть ведмежата, а ті ж поросята	626
1329.	От така халепа	68
1330.	Отак, матінко, лихі люди: як напало на мене семеро перекупок, то ледве одгризлась	172
1331.	Отепер ні до торгу, ні до жінки	369
1332.	От тільки моя тітка була, та вже й загула, як поліський яструб	37
1333.	От тобі, бабо, і Юрія	68
1334.	От тобі, віз, і перевіз	234
1335.	От тобі, Гандзю, книш	621
1336.	От тобі й на	68, 621
1337.	От тобі кукли й теремки	621
1338.	От тобі наука, не ходи надвір без дрюка: свиня звалить і віку умалить	206, 521
1339.	Отут біг, а тут поріг	64
1340.	О умерлім добре говори, а ні – то мовчи	126
1341.	Охота гірше неволі	408
1342.	Охочого не вняти	408
1343.	Оце вжарив – аж небові жарко	398
1344.	Оце наказав: три мішки гречаної вовни, та усі три неповні	278
1345.	Оце нарядилась – як теля в мішку	211
1346.	Оце (хватає), наче собака мухи	467
1347.	Оце нетерплячка бере	178, 446
1348.	Оце пристав, наче вош до кожуха	422
1349.	Оце пропав, як з мосту упав	457
1350.	Оце так, як та оса межи очі летить	422
1351.	Оце тобі наука, не ходи надвір без дрюка: свиня звалить і віку умалить	98
1352.	Оце хата: дві сохи та й соломи трохи, та й діти почаділи	18
1353.	Очерет з водою не помиряться: хоч вітру нема, все лаються	157
1354.	Очі б їли, а губа не хоче	198
1355.	О, широкого поля ягода; нам не рівня!	28, 348
1356.	О, щоб йому ні дна, ні покришки!	373
1357.	Палиця два кінці має	411
1358.	Пам’ятатимеш до нових віників	179
1359.	Пан далеко, а бог високо	138
1360.	Пан добрий, як отець, – взяв корову й скопець, а пані, як мати, казала теля взяти	435
1361.	Пани деруться, а в хлопів чуби тріщать	261
1362.	Пани – як пани, та війти собаки	138
1363.	Пані на всі сані, тільки хвіст волочиться	61
1364.	Панство в голові, а воші за коміром	61
1365.	Пар кості не ломить	413
1366.	Паршива вівця все стадо спаскудить	414
1367.	Пень горів, а він руки нагрів, – та й став йому дядьком	135
1368.	Первий кус усьому голова	378

ЧЧ чергові		ЧЧ російського альфабету
1549.	Рад, як сирота трясці	271
1550.	Раз козі смерть	490, 120, 512
1551.	Раз літо родить	256
1552.	Раз мати родила – раз і умирати	120, 512
1553.	Раз на віку спіткнешся, та й те люди побачать	507
1554.	Разом густо, а разом пусто	41
1555.	Раз у рік великдень	490
1556.	Ранні пташки росу п’ють, а пізні слізки ллють	469
1557.	Рання пташка зубці теребить, а пізня очиці жмурить	469
1558.	Рання птичка пшеничку клює, а пізня очі дере	469
1559.	Рано пташечка заспівала, як би кішка не з’їла	470
1560.	Риє та й риє на мене	400
1561.	Роби до поту, а їж ув охоту	466
1562.	Робить, як мокре горить	272а
1563.	Родом кури чубаті	394
1564.	Розжалобивсь, як вовк над поросям: від’їв ніжки та й плаче	420
1565.	Розживимось, як сорока на лозі, а тінь на воді	209, 218
1566.	Роз’ївся, як вош у корості	467
1567.	Розносився, як чорт з бубном	380
1568.	Розумна голова багато волосу не держить	59
1569.	Розумний по коліна в біблії	492
1570.	Розумний, як Хведькова кобила	97
1571.	Рости псу трава, коли кобила здохла	386
1572.	Рот не город – не загородиш	312, 345
1573.	Рука руку миє, щоб білі були	476
1574.	Руками дивиться, а очима лапа	62
1575.	Рятуйте, хто в бога вірує	404
1576.	Рятуйсь, хто може (хто в бога вірує)	528
1577.	Савка не дурак – не б’є жінку та все мачуху	115, 180
1578.	Сама в гріхах, як у реп’яхах, а ще й людей судить	300
1579.	Сама себе раба б’є, що нечисто жито жне	479
1580.	Сам голий, і сорочка за пазухою	57
1581.	Сват не сват, а мого не руш нічого	146
1582.	Свиня в наритниках, то вже й кінь	204
1583.	Свиням золоту гору – та й ту рознесуть	346
1584.	Свій з своїм січися, рубайся, а чужий не мішайся	119
1585.	Свій не свій, а у горох не лізь	146
1586.	Свій свояка вгадає здалека	477
1587.	Світ за очі подався	248
1588.	Світ зійшов, а ще такого дурня не бачив	97
1589.	Світить місяць, та не гріє, – тільки в бога дурно хліб їсть	482
1590.	Своя губа ближче	485
1591.	Своя пазуха ближче	485
1592.	Святився б гурток, коли б не чортова ззіжа	205
1593.	Се лев, а не собака	488

ЧЧ чергові		ЧЧ російського альфабету
1594.	Се не так швидко, як на мертвого сорочку шить	446
1595.	Сердилась баба на торг, а торг того й не чув	525
1596.	Се така баба, що чорт їй на махових вилах чоботи оддавав	172
1597.	Се така, що не вступить ні конному, ні пішому	340
1598.	Се ще вилами писано, а граблями скороджено	292
1599.	Се ще тільки цвіт, а ягоди будуть	622
1600.	Сиди, Векло, бо ще не смеркло	124
1601.	Сидить ні в сих, ні в тих, як собака в човні	324
1602.	Сиділа баба на печі, та й каже «але»	31
1603.	Сила солому ломить	500
1604.	Силуваним конем не доробишся	307
1605.	Синиця шкоду робить, а журавлям попадеться	87
1606.	Синицю й на салі поклади, то синиця синицею	106
1607.	Сип, жінко, перцю, нехай нам на віку хоч раз гірко буде	92
1608.	Сирової землі хапатись	471
1609.	Ситий голодному не вірить	541
1610.	Ситий голодному не товариш	541
1611.	Сідина в голову, а чорт в бороду	487
1612.	Сіє вітер, вітром жати буде.	607
1613.	Сім бід, один одвіт	490
1614.	Сім п’ятниць на тиждень	493
1615.	Сказаного й сокирою не вирубаєш	507
1616.	Скачи, бабо, хоч задом, хоч передом, – а діла підуть своїм чередом	106, 233, 588, 598
1617.	Скоріш дурень одурить розумного, як розумний дурня на розум наведе	148
1618.	Скачи, враже, як пан каже	384
1619.	Скільки вовка не годуй, а він у ліс дивиться	208
1620.	Скільки не літай, а все прийдеться на землю падать	475
1621.	Скоріш у курки молока випросиш	96, 431
1622.	Скотилася баба з неба, так їй і треба	273
1623.	Скрививсь, як середа на п’ятницю	239
1624.	Скрипливе дерево два віки живе, а здорове й одного не переживе	505
1625.	Скрипуче колесо довше ходить	505
1626.	Скрипливе скрипить, а здорове лежить	505
1627.	Скупий збирає, а чорт калитку шиє	431
1628.	Скучив, як собака за києм	6
1629.	Слава не поляже, не поляже, а розкаже	175
1630.	Славні бубни за горами, а прийдеш ближче – собача шкура	327
1631.	Слини з землі не підняти	608
1632.	Слихом не слихали, й видом не бачили	457
1633.	Слово вилетить горобцем, а вернеться волом	507
1634.	Слово не горобець, назад не вернеться	507
1635.	Слухай багато, а менше говори	472
1636.	Слини не підіймеш, а слово назад не вернеш	507
1637.	Смаленого дуба плете	410, 71
1638.	Смерти не треба шукати – сама прийде	513

ЧЧ чергові | ЧЧ російського альфабету

ЧЧ чергові — ЧЧ російського альфабету